

Школа ў Нараўцы 🕝 3

Woa ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

NR INDEKSU 366714

Майстрыха Жэня з Аяўкова 🖝 8

http://niva.iig.pl redakcja@niva.iig.pl

№ 50 (2692) Год LII

Беласток, 16 снежня 2007 г.

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

PL ISSN 0546-1960

Ілона КАРПЮК

Сустракацца заўсёды варта. Часта вынікам сустрэч з'яўляецца нешта важнае, свежае ды якаснае. У нашых продкаў самымі важнымі вартасцямі ў адносінах між людзьмі былі сяброўства і праца. Спакон вякоў людзі жылі дзякуючы ўласнай працы, але гэта не было б магчымае, каб суседзі адзін аднаму не дапамагалі. Нельга пераацаніць вартасць супрацоўніцтва. Пра гэта дасканала ведае Гандзя Кандрацюк-Свярубская. Гандзя, не Ганна, бо яна каранямі ўрасла ў дзіцячы свет, які не аднаму зразумець цяжка. Яна таксама не заўсёды ўсё ведае напэўна, але галоўнае, што прабуе зразумець.

Дзіцячых герояў за дванаццаць гадоў існавання Сустрэч "Зоркі" з'явілася многа. Усе, якія ведаюць падляшскіх дзеячаў, гісторыкаў, мастакоў, што здаюцца быць недаступнымі, адлеглымі, затопленымі ў свеце ідэй ды мастацкіх уяўленняў, нават не падумалі б, што іхняе сапраўднае аблічча раскрываюць перш за ўсё дзеці. Галоўнае, даць сабе і ім шанц. Ведае гэта таксама настаўніца беларускай мовы з Бельска-Падляшскага Валянціна Бабулевіч. Больш за дваццаць гадоў працуе яна з моладдзю, але заўсёды знаходзіць час для ўдзельнікаў Сустрэч. Яна менавіта ў час апошніх майстар-класаў, што праходзілі з 2 па 8 снежня 2007 года ў Семяноўцы, кожны дзень а палове восьмай раніцы вяла добраахвотнікам дадатковыя заняткі па беларускай мове. Не было гэта лёгкай справай, бо для дзяцей і моладзі кожны дзень абазначаў вельмі цяжкую працу, перш за ўсё інтэлектуальную.

Я — дэбютант. XXI Сустрэчы "Зоркі" здарыліся мне ў дарослым жыцці, хаця, як аказваецца, большасць свядомых беларусаў майго пакалення вырастала ў атмасферы су-

стрэч, узаемнага разумення, супольнай працы і беларускіх гульняў. А гэта ўсё акунутае ў характэрны дзіцячы эгаізм. Гэта нармальнае, але спроба запанаваць над гэтым патрабуе незвычайнай цярплівасці. Дзеці, якім рыхтуюцца Сустрэчы, гэта шукальнікі сваёй індывідуальнасці, а наша задача — дазволіць ім на гэта, адначасова карыстаючыся ўзорамі эфектыўнага супрацоўніцтва. Найбольшая радасць паяўлялася ўва мне тады, калі я бачыла маладых людзей, якія прысвячаюць тыдзень свайго жыцця працы, здаецца, цяжэйшай чым у школе. Томэк з Гайнаўкі, запытаны пра ўражанні, сказаў, што прыехаў ён тут між іншым, каб адпачыць ад школы, але ж не мог наракаць на недахоп заняткаў. Затое Лукаш з Гарадка думаў, што сустрэнуць яго нуда ды малацікавыя заняткі, але свой апошні тэкст у газетку скончыў пісаць у "зялёную ноч". Перад ад'ездам сказаў, што пра журналістыку нават не думаў, а цяпер вельмі добра сябе адчувае ў рэцэнзіі, якой прынцыпы паспеў спазнаць толькі што ў час майстар-класаў. Сярод фельетаністаў забліснулі наймалодшыя, вучні з Чыжоў, якія пасля прыезду сказалі, што яны мараць стаць... футбалістамі. Пішу пра хлопцаў, бо сёння якраз намнога цяжэй іх заахвоціць да такіх заняткаў, а не раз скрываюць яны вялікія таленты, што паказвае гісторыя Сустрэч. Калі ўявіць сабе, што побач іх працавала яшчэ каманда здольных дзяўчат, можна разлічваць на цікавыя эфекты, тым болей што таксама трэба было часу, каб маладыя пачалі адчуваць свабоду ў карыстанні беларускай мовай, а Сустрэчы трывалі ж толькі тыдзень часу!

Апошнія Сустрэчы адбыліся ў 2001 годзе. Шэсць гадоў гэта шмат часу, каб перадумаць усебакова гэтае мерапрыемства. Шчыра кажучы, мне ў галаву прыходзіла іншая думка: навошта нешта перадумваць, калі ўсё раней працавала паспяхова? Але нават моладзь, звязаная з ідэяй Сустрэч, казала, што "пані Зорка хацела ад гэтага адпачыць". Адпачывала, перадумвала, але адзіная выснова, якая прыйшла ёй у галаву, гэта проста рэактывацыя. Гандзя прызналася, што гэта нялёгкае рашэнне, тым болей што і канцэпцыя крыху памянялася. Госці, якія паяўляліся на працягу тыдня, таксама казалі, што калісьці вучыліся перш за ўсё праз гульню, а праца з тэкстам была неяк побач. Не мяняе гэта факту, што праца ў рэдакцыях сустрачанскіх газетак давала веды, умеласці і раскрывала гарызонты. І хаця сёння, пасля вяртання з Сустрэч, дзеці перш за ўсё вучыліся журналістыцы, слухалі даклады, шмат пісалі, то аказваецца, што былі ў змозе падрыхтаваць дасканалыя тэксты, карыстаючыся багаццем мясцовых людзей, сяброўствам і, на што звярнуў ім увагу галоўны рэдактар "Нівы", уласным уяўленнем. Мушу сказаць, што неверагодным было глядзець як дзеці даспявалі з кожным днём, як працавалі супольна, дапамагалі адзін аднаму, як хварэлі ад турбот з-за недакончанага артыкула. Усё, што людское, адлюстроўваецца ў дзіцячых паводзінах.

Карыстаючыся звычаямі сучаснай мовы можна сказаць, што Сустрэчы "Зоркі" — гэта шматгадовы праект, накіраваны на пошукі талентаў ды развіццё журналісцкіх здольнасцей, але было б гэта несправядлівае. Сустрэчы — гэта свет, які не прыстае да рэчаіснасці школьных заняткаў. Гэта з'ява, якая паказвае маладым як інспіравацца жыццём, але не дае самых простых адказаў. Нібыта выпадкова дзеці ўваходзяць маленькімі крокамі ў беларускі свет, які, спадзяюся, загасцюе ў іх галовах. Можна пра яго расказваць сотнямі спосабаў, а яны, здаецца, ужо пра гэта добра ведаюць.

Слова за беларусамі… № 2 Віктар САЗОНАЎ

Б'юць і не саромеюцца. Бо такі ход падзеяў па-пуціну гэта па сутнасці знішчэнне беларускай дзяржавы, якое Пуцін "па-сяброўску" прапаноўваў зрабіць ужо даўно. Ды нават варыянты прапаноўваў — уваход у склад Расіі цалкам або часткамі...

Сталярства

Суражскі візіт

P 4

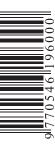
Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Пра Бежанства

Ірэна ІГНАТОВІЧ

Слова за беларусамі...

Перамога прапуцінскіх плыняў на выбарах у Дзяржаўную думу Расіі зусім затуманіла мазгі галоўнаму

арганізатару і прыдумшчыку гэтага палітычнага працэсу Уладзіміру Пуціну. Там выйгралі толькі тыя, хто крычаў "Пуцін, Пуцін", ды яшчэ камуністы. Але трэба памятаць, што Уладзімір Уладзіміравіч ніколі і не пісаў заявы аб выхадзе з камуністычнай партыі ні генеральнаму сакратару ЦК КПСС, ні кіраўніку сваёй першаснай партыйнай суполкі, ні лідэру сённяшніх камуністаў Зюганаву. Таму і расійскіх камуністаў можна таксама лічыць братамі па крыві былому афіцэру КГБ. (Хоць па ўласным прызнанні Пуціна, былых КГБістаў не бывае). І можна ўпэўнена сцвярджаць, што сённяшні расійскі лідэр узяў усе сто адсоткаў на парламенцкіх выбарах і сваіх нешматлікіх апанентаў мае дзесь далёка.

Напэўна, упіўшыся ўсведамленнем сваёй геніяльнасці і беспамылковасці, расійскі прэзідэнт пасля бліскучай перамогі ўбачыў, што ўсе яго васалы атрымалі па кавалку, і толькі ён адзін застаецца без афіцыйнай пасады. Бо ў яго канчаецца другі прэзідэнцкі тэрмін, а ісці на трэці не дазваляе канстытуцыя. Застаецца адно з двух—альбо плюнуць на канстытуцыю, альбо прыдумаць другую.

Публічна плюнуць на сваю канстытуцыю для афіцэра такой уплывовай структуры занадта проста і банальна. Свае паважаць перастануць, што не знайшоў нічога больш арыгінальнага. А вось прыдумаць іншую канстытуцыю гэта якраз тое, што трэба. Гэтаму Вову Пуціна вучылі з маладосці.

Вось цёзка Леніна і надумаўся стаць кіраўніком саюзнай дзяржавы, якая нібыта можа складацца з Расійскай Федэрацыі і нефедэрацыі пад назвай Рэспубліка Беларусь. Тым больш, што новы расійскі парламент будзе толькі "за", бо ў Расіі і камуністы, і пуціністы — усе імперыялісты. Ім заўсёды зямлі мала. І паколькі яны адзін аднаго не церпяць ды загрызці гатовыя, то аб'ядноўваюцца разам толькі ў імя "ідэі сяброўства" з кімсьці іншым, ды ўвесь час шукаюць з кім наладзіць гэтае "братэрства" звонку. А кандыдатаў на "таварышаў" не так і шмат засталося. Грузіны па расійскіх правілах ца-

лавацца зусім не жадаюць. Там ажно да вайны даходзіць. Украінцы вырашылі паспрабаваць наладзіць сяброўства самі з сабой. Іншыя "патэнцыйныя" разлятаюцца ад прапаноў "братэрства" куды толькі могуць. Застаецца ў спісе "закадычных" толькі Беларусь.

І зараз, 13-14 снежня Пуцін спешна ляціць у Мінск, каб вырашыць усе нюансы і расставіць усе коскі над "ў". Кажуць, што гатовы аддаць Лукашэнку кіраўніцтва саюзным парламентам, абы толькі самому ўзначаліць тую саюзную дзяржаву.

План настолькі прымітыўны і тупы, што можа і спрацаваць. Тым больш, што беларускаму лідэру як бы няма выйсця. З новага года новыя кошты на расійскія энерганосьбіты. А Аляксандр Рыгоравіч сам некалі выкапаў сабе яму, завязаўшы беларускую эканоміку менавіта на тыя энерганосьбіты і тыя, адмыслова прыдуманыя дзеля пасткі кошты. Цяпер гэтай газавай дубінай яго можна шантажыраваць. Нездарма на Беларусі кажуць, што расійскі газ — самы цвёрды газ на свеце. Ім б'юць як каменнай сякерай.

В'юць і не саромеюцца. Бо такі ход падзеяў па-пуціну гэта па сутнасці знішчэнне беларускай дзяржавы, якое Пуцін "па-сяброўску" прапаноўваў зрабіць ужо даўно. Ды нават варыянты прапаноўваў — уваход у склад Расіі цалкам або часткамі.

Дык што ж на гэта скажа начальнік беларускай дзяржавы? Ён даўно ўжо не лыкам шыты і добра ведае, што верыць Пуціну — сябе не паважаць. Усё адно ж КГБіст падмане. Пуцін пакуль што ўсіх умудраўся падмануць, акрамя Лукашэнкі. А беларускі начальнік хіба што і зараз добра ведае, што ў саюзнай дзяржаве для яго няма месца, бо Пуціну трэба будзе на нейкі час супакоіць Еўропу ды Амерыку сваім замаскіраваным трэцім тэрмінам. Вось і супакоіць, адсунуўшы Лукашэнку куды-небудзь туды, дзе той не будзе бачны з мяжы Еўрасаюза.

Ну, а калі беларускага кіраўніка ўсё ж зламаюць, застанецца адно толькі выйсце, каб зберагчы сваю дзяржаву і сваю незалежнасць. Сваё жорсткае слова павінен будзе сказаць "рахманы" беларускі народ, якога пакуль што ніхто ні пра што не пытае. І беларускі народ гэтае слова скажа, бо адступаць ужо няма куды.

Віктар САЗОНАЎ

Выбары ў Думу

Давайце прыглянемся цяпер расійскім выбарам у Думу і паразважаем аб магчымых дарогах, якімі можа пакрочыць Расія ў будучыню.

За думскія дэпутацкія мандаты змагалася там адзінаццаць партый. Знайшлі ў іх сваё месца ўсе сілы і арыентацыі — ад крайне певых да крайне правых. Прайсці ў Думу ўдалося толькі чатыром.

Прапрэзідэнцкая Адзіная Расія з беспартыйным Пуціным на чале, выступала на выбарах пад дзесятым нумарам. Але, нягледзячы на амаль канцавы яе нумар, гэта актуальна найбольшая сіла і, здаецца, ніхто не сумняваўся, што гэта яна будзе лідэрам на гэтых выбарах. Асноўная яе папулярнасць і сіла, канешне, у Пуціне. Гэта зусім новы для расіян тып кіраўніка, важака. Малады, працавіты, разумны, культурны, таямнічы, няп'ючы, спартсмен. Ён вельмі хоча і, здаецца, ведае як Расію вывесці з крызісу і хаосу і зрабіць нармальнай, хаця і неабавязкова поўнасцю дэмакратычнай, краінай. Вось адкуль бярэцца такая папулярнасць яго...

Хаця камуністы ўвесь час дзеляцца і на больш левых, і менш левых, яны аднак надалей прадстаўляюць сабой немалую сілу. Яны, як кажуць, аж перабіраюць ножкамі, каб узяць рэванш і зноў дабрацца да ўлады. Расія ж пасля былой савецкай улады ўспела ўжо аправіцца, пабагацець, прыдбаць немалыя валютныя рэзервы. Ёсць каго ізноў раскулачваць, расфабрыкоўваць, разбанкірваць ды дэмагогнічаць.

Выбарчая сіла кожнай партыі ў электараце, паплечніках сваіх. Чаму пасля абнародавання масавых злачынстваў, негаспадарнасці і дурноты былых савецкіх улад, яны надалей маюць столькіх сваіх прыхільнікаў, проста незразумела. А падтрымліваюць іх не толькі зацюканыя жыццём людзі, розныя зайздроснікі, няўдачнікі, але і немалая частка інтэлігенцыі і нават духавенства. А членамі гэтай партыі з'яўляюцца і бізнесмены, і нават вучоныя лаўрэаты Нобелеўскай прэміі, проста парадокс нейкі...

Трэцяе месца заняла ЛДПР У. Жырыноўскага. Уладзімір Вольфавіч са сваімі лібераламі маюць даволі верны электарат — і на гэты раз, хаця і з горшым вынікам, але прапхнулі яны жырыноўцаў у Думу. І правільна, бо было б шкада не пабачыць такога трыбуна-скандаліста ў Думе...

Чацвёртае месца заняла Справядлівая Расія з не менш справядлівым Сяргеем Міронавым. Міронаў са сваімі справядліўца-

мі напорыста рваўся ў Думу... і прарваўся. Каб я быў шэфам Міронава, меў бы на яго вока...

Сем наступных

партый не атрымалі падтрымкі і проста прапалі. Нейкія шанцы, думаю, мелі б яблычнікі Г. Яўлінскага і правыя сілы, каб аб'ядналіся і адказаліся ад Чубайса. Але яны ядналіся, ядналіся і не аб'ядналіся, бо як жа ж падзяліцца ім партыйнай уладаю? Цяпер да наступных выбараў могуць зноў яднацца...

Цяпер можам уявіць сабе якой вострай будзе барацьба за прэзідэнцкае крэсла і Крэмль 2 сакавіка 2008 года. Тэарэтычна ў гэтых выбарах можа здарыцца ўсялякае. Прэзідэнтам можа стаць там чалавек рознай арыентацыі — ад камуністаў да манархістаў. А, значыць, і павесці Расію ў сваім левым ці правым напрамку.

Напрошваецца пытанне: Ці ўсё ж такі і сапраўды можа ў Расіі, напрыклад, адрадзіцца манархія?

А чаму бі не? Калі так лёгка адрадзіўся і проста працвітае ў Расіі капіталізм, чаму б не адрадзіцца манархіі? Калі не цяпер, то ў недалёкай будучыні. Падумайце самі, калі б, напрыклад, Уладзімір Пуцін, з яго магутнай папулярнасцю ў народзе, захацеў стаць царом, ці не меў бы такіх шанцаў?!

Калі ж і станецца такое, то падобна не таварыш Пуцін стане першым постсавецкім іх сіяцельствам, а хтосьці іншы. Доўга брадзіла ціхачом па Савецкай Расіі і ў нас тут прароцтва, што наступным царом у Расіі будзе нейкі Міхаіл...

Надта забаўна было б, канешне, калі б многапартыйная дзяржава раптам стала манархіяй, хаця і канстытуцыйнай. Уявіце сабе хаця б такую сцэнку. Хтосьці мае справу да гэтага Міхаіла: ідзе ў ягоны палац, грукае ў царскія дзверы. Адкрывае іх апрануты ў смешную ліўрэю слуга і, выцягнуўшыся ў струнку, дакладвае: "Их сиятельства Михаила (дапусцім) Андреевича нет дома. Они соизволили присутствовать на партийном собрании Коммунистической Партии России"...

Смешна і сумна яшчэ будзе тут і падругому. На хрэн было расіянам так крывава нішчыць свой капіталізм і манархію і пры гэтым самім вынішчацца, каб пасля ста крывавых год зноў іх адбудоўваць. Вось гэта быў бы парадоксік, жарт самога Люцыпара. І рагатанне гісторыі...

Васіль САКОЎСКІ

Вачыма еўрапейца

Еўраскрынка

Аднойчы снежаньскім днём я выйшаў як заўжды зранку ў "Ніву". Зышоў я са свайго трэцяга паверха і мімавольна хацеў заглянуць у паштовую скрынку; а раптам хтосьці мо на-

пісаў мне традыцыйна на лістку паперы і не думаў я тут аб карэспандэнцыі з газавым ці энергетычным заводамі. На першым паверсе я ўзяў у далонь ключык, узняў галаву, але ў звычайным ад гадоў месцы скрынкі не было. Укралі? — мільганула мне ў галаве. У "Ніве" я падзяліўся весткай аб гэтым здарэннні і пані Геня, якая ўсё ўмее растлумачыць, сказала мне: "Ва ўсім горадзе мяняюць скрынкі на новыя, еўрапейскія".

Падумаў я сабе: "Цудоўна. Хоць такім

чынам мой пад'езд у блёку, узведзеным у 1967 годзе, стане бліжэй еўрапейскіх стандартаў".

Аднак пасля пачало мне лезці ў галаву чаму аб змене скрынкі ніхто мяне не папярэдзіў і — самае важнейшае — адкуль узяць ключык да новай скрынкі.

На наступны дзень зранку разбудзілі мяне рэгулярныя водгаласы дрыля знізу пад'езда. Праз дзве гадзіны я выйшаў у "Ніву". Апраўдаліся словы пані Гені: у першым пад'ездзе віселі новыя скрынкі. Пасля вяртання дамоў я абедаў, глядзеўшы паўтор культавага польскага серыяла "Альтэрнатывы, 4 ". Памятаеце гэты фільм аб абсурдах перыяду ПНР, апісаныя шляхам перыпетый аднаго з варшаўскіх блёкаў, амаль такога самага як мой. Я абедаў, смяяўся з серыялавага "гаспадара дома" — стоража, але ўсё не даваў мне спакою ключык ад паштовай скрынкі. Калі ў тэлевізары паказаліся "Весткі", хтосьці гучна пастукаў у дзверы суседзяў, а зараз і мае. Адчыніў я. Перад дзвярыма стаяў малады чалавек i namрабавальным тонам загадаў зысці ўніз і ўзяць свой ключык ад скрынкі. Я памалу накідаў на сябе світэр і чуў за дзвярыма тупат грамады. Калі спусуціўся я на першы паверх, стаяла там чарга ў дваццаць чалавек, перад якой жанчына і двух мужчын раздавалі па два экземпляры ключыкаў за пісьмовым пацвярджэннем. Не хацелася мне стаяць, тым больш, што чарговы кашмар выглядаў як адна са сцэн у адной серыі толькі што бачаных мною "Альтэрнатывы, 4". Прысеў я на прыступцы лесвіцы метраў шэсць ад чаргі. Калі чарга кончылася, хтосьці з усёўладнай ключыкавай тройцы спытаўся: "А чаму вы не прыходзіце ўзяць свой ключык?"

— Бо так мне думаецца, што гэта вы павінны прыходзіць да жыхароў, а заранёў папярэджваць аб тым, калі прыйдзеце, — адказаў я.

Тройца не адазвалася. Адзін з іх падышоў да мяне і ўручыў маю пару ключыкаў, а я падпісаў іх прыняцце. Калі я вяртаўся ў сваю кватэру, пачуў за плячыма: "Зафіксуй тое пад яго нумарам".

Еўраскрынка, а асабліва спосаб, у які

здалі яе ў карыстанне жыхарам не давалі мне спакою і на наступны дзень, хоць не ведаю, ці адно толькі як кватаранту, ці таксама як і журналісту. Пазваніў я ў аддзяленне Польскай пошты ў Беластоку з двума пытаннямі: якая еўрадырэктыва вызначае неабходнасць замены скрынак якраз на такія і ці прыняты нейкія звычаёвыя нормы наконт магчымасцей карыстання імі. Сакратарка беластоцкай Польскай пошты пасля даўжэйшай хвіліны кансультацый, адаслала мяне ў цэнтр, да прэс-інфарматаркі тае фірмы ў Ольштыне.

Адась, наш рэдакцыйны калега, калі пачуў гэтую размову, пажартаваў:

 Добра, што не загадала прыслаць табе інфармацыю аб зарплаце і копію пасведчання аб нараджэнні.

Я рассмяяўся і рашыў пакінуць гэта ў спакоі. Урэшце ж— ёсць у мяне ключык. Магу заглядаць у новую, еўрапейскую паштовую скрынку сваімі еўрапейскімі ваныма

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Дзесяць гадоў у новым будынку

Аляксей МАРОЗ

У верасні 1997 года ў прыгожым новаўзведзеным будынку Падставовай школы ў Нараўцы адбылася ваяводская інаўгурацыя школьнага года. Бацькі і госці ўрачыстасці радаваліся выдатнаму паляпшэнню ўмоў навучання дзетак Нараўчанскай гміны, а мясцовыя ўлады не скрывалі, што такі вялікі праект удалося здзейсніць пры значнай фінансавай дапамозе дзяржаўнага бюджэту. Дзякуючы актыўнасці войта Міколы Павільча і іншых людзей былі прыдбаны сродкі на будову школы для дзетак і моладзі беларускай нацыянальнай меншасці (так як для школ у Кляшчэлях і Орлі, а раней для Гайнаўскага белліцэя), а інвестыцыя папаўнялася сродкамі гміннага бюджэту. Калі нядаўна наведаў я Комплекс школ у Нараўцы, настаўнікі расказалі мне пра школьнае мерапрыемства, у час якога былі падведзены вынікі дзесяцігадовай вучобы ў новым будынку. Звярталі яны ўвагу на вельмі добрыя адукацыйныя ўмовы, створаныя яшчэ ў дваццатым стагоддзі і гаварылі пра патрона гімназіі Тамару Саланевіч, якая расслаўляла Нараўчанскую зямлю па ўсёй Польшчы.

3 поспехамі ў конкурсах

Спачатку размаўляў я з настаўніцамі беларускай мовы: намеснікам дырэктара школы Лілляй Тарасевіч, якая займаецца з дзеткамі падставовай школы і Аннай Кандрацюк, якая ў асноўным вучыць у гімназіі. Расказалі яны мне пра поспехі, якіх у мінулым школьным годзе дабіліся іх вучні.

- Нашы дзеткі вельмі ахвотныя прымаць удзел у беларускіх дэкламатарскім і гавэндзярскім конкурсах. Калі збярэцца больш дэкламатараў, мы арганізуем школьныя адборы на раённыя спаборніцтвы. Каб былі поспехі ў конкурсах, трэба дапамагчы дзеткам падабраць адпаведныя творы і выправіць памылкі, каб вучні правільна дэкламавалі, ці расказвалі, — заяўляе настаўніца Лілля Тарасевіч. Яе вучні з падставовай школы Лукаш Марчук і Павел Засім апошнім разам занялі першыя месцы на цэнтральных элімінацыях Дэкламатарскага конкурсу "Роднае слова", а вылучэнне атрымала Іаанна Леанеўская. У Гавэндзярскім конкурсе, што ладзіцца ў Гайнаўскім белліцэі, Павел Засім заняў другое месца.
- У мінулым школьным годзе нашы гімназісткі Юстына Смольская і Магдаліна Каліноўская сталі лаўрэаткамі Прадметнага конкурсу па беларускай мове, — кажа настаўніца Анна Кандрацюк. Яе вучаніца, гімназістка Марта Матысюк заняла першае месца на цэнтральных элімінацыях конкурсу "Роднае слова" і трэцяе месца ў Гавэндзярскім конкурсе, з якога раней некалькі разоў вярталася з першым месцам. Анна Недзведзь з падставовай школы, з якой таксама займаецца Анна Кандрацюк, заняла на цэнтральным этапе конкурсу "Роднае слова" другое месца.
- Каб былі поспехі на прадметным конкурсе па беларускай мове, патрэбна сістэматычная праца з вучнямі. Я пачынаю сустракацца з моладдзю ўжо з верасня. Спачатку мы вучымся па граматыцы, бо не ведаем падставаў, на якія трэба звяртаць увагу рыхтуючыся да конкурсу, а пасля працуем па літаратуры і іншых дзялянках, сустракаючыся раз у тыдзень або і часцей, тлумачыць настаўніца Анна Кандрацюк.

Найбольш актыўныя вучні, якія ходзяць на заняткі беларускай мовы, са сваімі настаўніцамі (злева— намеснік дырэктара Лілля Тарасевіч, справа— настаўніца Анна Кандрацюк)

Як пабольшаць колькасць навучэнцаў беларускай мовы?

Зараз у Комплексе школ у Нараўцы, які пасля ліквідацыі Падставовай школы ў Семяноўцы з'яўляецца адзінай школай у Нараўчанскай гміне, вучыцца 187 школьнікаў і 141 гімназіст. Аднак на заняткі беларускай мовы ходзіць адпаведна толькі 57 і 40 вучняў. Намеснік дырэктара школы Лілля Тарасевіч кажа, што больш масава пасылаюць сваіх дзетак на заняткі роднай мовы бацькі з навакольных вёсак. Калі яна была дырэктарам Падставовай школы ў Семяноўцы, амаль усе тамашнія вучні хадзілі на заняткі беларускай мовы, а пасля ліквідацыі школы дзетак сталі давозіць у Нараўку і яны надалей працягвалі вучыцца роднай мове.

— Колькасць навучэнцаў беларускай мовы ў самай вялікай ступені залежыць ад бацькоў, ад таго, ці пашлюць дзетак у другім класе на заняткі беларускай мовы. Рэдкая гэта з'ява, што вучні, якія распачнуць вучыцца роднай мове, пасля ў падставовай школе або гімназіі перарываюць вучобу. Нават нядаўна новы вучань пажадаў запісацца на заняткі роднай мовы, — кажа намеснік дырэктара Лілля Тарасевіч. — Мы, як можам, стараемся заахвочваць бацькоў, каб пасылалі дзетак на ўрокі роднай мовы. Упачатку кожнага школьнага года раздаем бацькам дэкларацыі, на якіх могуць выказаць згоду на вучобу іх дзетак па-беларуску. Мы, настаўнікі беларускай мовы, спатыкаемся на класных сустрэчах з бацькамі другакласнікаў і заахвочваем іх, каб згадзіліся на вучобу іх дачок і сыноў пабеларуску. Расказваем аб поспехах нашых вучняў на беларускамоўных конкурсах, аб праектах, якія мы рэалізуем, аб выездах нашых навучэнцаў, гаворым пра іншыя козыры вучобы роднай мове. Здараецца, што яшчэ і ў гімназіі на нашы заняткі запісваюцца вучні, якія намерваюцца паступаць у беларускі ліцэй. Мы ўсіх прымаем і займаемся з імі дадаткова, каб падцягнуць да агульнага ўзроўню.

Дырэктар звяртае ўвагу на гульні і конкурсы на занятках беларускай мовы і расказвае пра тэатральныя сцэнкі, ладжаныя са старэйшымі вучнямі. У кабінеце беларускай мовы красуюцца прыгожыя насценгазеткі і выстаўкі. Многа там даўніх прыладаў працы і колішняй вопраткі. Частка яе пастаянна экспануецца, а сукенкі, простыні ці макаткі ляжаць у вялікім куфры і можна з імі пазнаёміцца на асобных уроках.

— Мы стараемся, каб пабольшала колькасць навучэнцаў беларускай мо-

вы. Аднак зараз цяжка пераканаць бацькоў, якія раней не запісалі сваіх дзетак на заняткі беларускай мовы, каб зрабілі гэта цяпер. Ажно жаль бярэ, калі бацькі не хочуць запісаць дзетак на заняткі роднай мовы і тлумачаць, што ў іх і так замнога ўрокаў. Аднак заўсёды жыве надзея, што ўдасца ўгаварыць новых вучняў, каб вучыліся пабеларуску, — кажа настаўніца Анна Кандрацюк. — Нядаўна нават новая вучаніца рашылася вучыцца па-беларуску. Каб заахвоціць іншых, мы стараемся ўчыніць нашы ўрокі як найбольш цікавымі. Ладзім конкурсы, гульні і нестандартныя заняткі, каб актыўнасцю прыцягнуць да вучобы роднай мове іншых дзетак. Для малодшых вучняў, з якімі работа самая адказная, рыхтуем дыпломы і ўзнагароды. Я нават стараюся, каб у гімназіі два разы ў семестры былі гульні. Вучням падабаўся ўдзел у праекце "Забытых таямніцаў чар", за якім наглядала Наталля Герасімюк з Беларускага музея ў Гайнаўцы. Збіралі мы легенды, інфармацыю пра гісторыю вёсак і фатаграфавалі сёлы. Можа ўдасца нам выдаць кніжку са здымкамі нашых сёл. Каб іншыя маглі пабачыць што мы робім, нашы поспехі і цікавыя здарэнні апісваем у хроніцы.

Каб утрымаць на высокім узроўні або павялічыць колькасць дзетак, якія будуць вучыцца па-беларуску, у любой школе апрача вялікай ангажаванасці настаўнікаў роднай мовы патрэбная заўсёды падтрымка астатніх педагогаў, актыўныя дзеянні дырэктара школы і мясцовага самаўрада. Трэба спадзявацца, што ў выпадку Нараўчанскай гміны войт Мікола Павільч, які карыстаецца вялікім даверам мясцовага грамадства і атрымаў высокую падтрымку на самаўрадавых выбарах, дапаможа настаўнікам беларускай мовы і разам з мясцовымі раднымі (тут жа ж жывуць беларускі пісьменнік Янка Целушэцкі і члены камісіі рады па справах адукацыі), дырэкцыяй школы і педагогамі паспрабуе растлумачыць бацькам-беларусам пра козыры вучобы роднай мове, а мясцовым палякам — што варта ведаць мову суседзяў, якія пражываюць побач.

Хочуць чытаць "Ніву"

Вучні Комплексу школ у Нараўцы былі таксама вельмі актыўнымі чытачамі нашага тыднёвіка.

— На жаль, зараз мы не выпісваем "Нівы", але я думаю, што можа з другога семестра пачну заказваць беларускі тыднёвік, — кажа настаўніца Анна Кандрацюк і дадае, што спынілі купляць беларускую газету па фінансавых прычынах. — Каб было лягчэй

сабраць грошы ад дзетак, пачнем хіба выпісваць адну "Ніву" на дзве асобы.

Яшчэ больш хуткае вырашэнне справы прапануе намеснік дырэктара школы Лілля Тарасевіч.

— Я гаварыла ўжо з дзеткамі і яны кочуць выпісваць "Ніву", а асабліва хлопцы пыталіся пра беларускі тыднёвік. У наступным тыдні буду я тэлефанаваць па бацьках, бо без іх згоды цяжка будзе сабраць грошы на падпіску, — кажа Лілля Тарасевіч. — Нашы вучні вельмі любілі рашаць крыжаванкі ў "Зорцы", за якія атрымлівалі многа ўзнагарод. Калі адзін раз я прывезла з рэдакцыі поўны пакет падарункаў за правільна адгаданыя крыжаванкі, то вучні, якія не куплялі "Нівы" і не высылалі крыжаванак, вельмі шкадаваліся.

На ўроку беларускай мовы, які я наведваю, амаль усе гімназісты-першакласнікі, што займаюцца ў адной групе (толькі за выключэннем адной дзяўчынкі) заяўляюць, што раней куплялі "Ніву".

— Мы ў падставовай школе найчасцей працавалі з крыжаванкамі, чыталі вершы Віктара Шведа і артыкулы ў "Зорцы", — кажуць гімназісты. Настаўніца Анна Кандрацюк дабаўляе, што ў гімназіі вучні чыталі таксама артыкулы з "Нівы".

Завязалі супрацоўніцтва з Беларуссю

У кастрычніку і лістападзе ў Нараўчанскай гміне і Пружанскім раёне рэалізаваўся праект "Звычаі і абрады польска-беларускага пагранічча", у якім прымалі ўдзел нараўчанскія вучні, якія ходзяць на заняткі беларускай мовы. Вучні і настаўнікі Комплексу школ у Нараўцы і Сярэдняй школы № 5 у Пружанах займаліся ў групах і даследавалі чатыры народныя абрады, якія спадарожнічаюць Ражджаству, Вялікадню, Купаллю і вяселлям. Фальклорныя матэрыялы збіраліся па вёсках, а пасля іх апрацоўкі вучні падрыхтуюць абрадавыя сцэнкі.

— Удзел у праекце вучняў, якія ходзяць на заняткі беларускай мовы, гэта дадатковы штуршок, каб прыцягнуць да роднага іншых дзетак і моладзь, — кажа дырэктар школы Марыя Леўша, якая наглядала за падрыхтоўкай і рэалізацыяй праекта. — Неўзабаве ў рамках праекта хочам выдаць спеўнік "Абрадавыя прыпеўкі і сямейныя песні". Узнікнуць таксама чатыры цікавыя фотаальбомы, прымеркаваныя да чатырох разгляданых намі абрадаў.

Нараўчанская школа плануе працягваць супрацоўніцтва з Беларуссю.

- У бліжэйшы час хочам выступіць за сродкі на чарговы праект у супрацоўніцтве з Пружанскай школай. Можа ўдасца наладзіць майстар-класы, прысвечаныя вясковаму калядаванню, інфармуе дырэктар Марыя Леўша.
 Наша школа наладзіла таксама су-
- Наша школа наладзіла таксама сувязі з Нямеччынай, паколькі наша моладзь вучыцца нямецкай мове.

Пружанская моладзь была захоплена вельмі добрымі ўмовамі вучобы ў нараўчанскім школьным будынку. Дырэктар Марыя Леўша звярнула маю ўвагу на два камп'ютэрныя кабінеты, на камп'ютэрызаваны матэматычны кабінет і на будучы мультымедыйны цэнтр у бібліятэцы. Каб паправіць бяспеку вучняў, у школьным будынку будуць пастаўлены тэлекамеры і наладжаны нагляд за дзеткамі і моладдзю.

Варта падумаць аб пажарніках -ветэранах

Некалькі гадоў таму, калі прэм'ерам польскага ўрада быў Вальдэмар Паўляк, ён абяцаў членам добраахвотных пажарных каманд, што пахадайнічае за тое, каб маглі яны карыстацца поўнымі ветэранскімі прывілеямі. Гэта яны, пажарнікідобраахвотнікі, у цяжкі для нашай дзяржавы пасляваенны перыяд абаранялі будынкі гмінных упраўленняў і пастарункаў міліцыі ад частых падпалаў, якія здзяйснялі падпольныя атрады "Бурага" ды "Лупашкі".

Абяцанне прэм'ера, на жаль, не збылося. Ён нядоўга быў на сваёй пасадзе, паколькі быў адкліканы.

Цяпер Вальдэмар Паўляк зноў пры ўладзе. Ён — віцэ-прэм'ер і міністр гаспадаркі ды адначасова старшыня Галоўнага праўлення Добраахвотных пажарных каманд. І тут варта было б яму цяпер аб гэтым прыпомніць. Я звяртаюся да Павятовых праўленняў Добраахвотных пажарных каманд і Павятовых камендатур Дзяржаўнай пажарнай аховы ў Гайнаўцы, Бельску, Сямятычах, Беластоку і Саколцы ды да Ваяводскай камендатуры дзяржаўных пажарнікаў у Беластоку (там працуе шмат беларусаў), каб супольна ўзялі да сэрца гэтую справу. Ідзе пра тое, каб пажарнікі-старэчы, на восені свайго жыцця, мелі задавальненне ад таго, што ратавалі маёмасць нашай дзяржавы ад пажараў і часта аддавалі самае найдаражэйшае — сваё жыццё. Такіх пажарнікаў асталася ўжо невялікая жменька, большасць адышла ў вечны спачын. Думаю, што і ў Гайнаўцы, і ў іншых гарадах пажарнікі прачытаюць мой заклік, адгукнуцца і пачнуць дзейнічаць. Падумайце, даражэнькія, чатыры гады хутка праляцяць, а такая нагода можа не паўтарыцца.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Старадаўнія Каляды

Як рыхтаваліся калісьці беларусы да Каляд? Гэтага свята чакалі ўжо з восені. Шэсць тыдняў пасцілі, замест мяса елі рыбу, якой у рэчках, азёрах і вадаёмах было многа. Лавілі ўюноў, ляшчоў, судакоў, шчупакоў, карасёў, ментузоў.

Некалькі дзён да Каляд у горад ехалі абозы са свінінай, парасятамі, гусьмі, дзічынай і свежай рыбай. Гэтыя прадукты сяляне везлі і няслі на продаж заможным мяшчанам. Тры дні да свята на гарадскіх плошчах прадаваліся елкі для багатых сем'яў. А на кухнях варылі і пяклі мяса. Асабліва многа рыхтавалі свініны. Людзі думалі калісьці, што тлустая свініна дае сілу і здароўе.

На Куццю ўсе памяшканні былі прыбраныя, а ў багатых дамах пад ёлкай на саломе ляжалі падарункі для членаў сям'і.

У нашых вёсках да 1939 года рэдка хто ставіў ёлку. Не было чым яе ўпрыгожыць. Ёлка ставілася ў школе для дзяцей. Куццю спажывалі з першай зоркай і не пілі алкаголю. У гэты вечар амаль усе выбіраліся ў царкву на ўсяночную.

Мікалай ВАРАНЕЦКІ

Сталярства даўней і цяпер

Міхал МІНЦЭВІЧ

Дрэвы адыгрываюць агромную ролю. Лес дае прытулак звярыне, адпачынак чалавеку, дрэвы вызваляюць кісларод, даюць цень... Драўніна суправаджае чалавека з моманту нараджэння (калыска) праз усё жыццё (дамы, сталярка, мэбля) аж да смерці (труна, драўляны крыж)...

Наступ цывілізацыі стаў выцясняць або замяняць драўніну, напрыклад, пластмасавымі вырабамі ў вокнах, дзверах. Скарачаюцца таксама лясы (дрэвы растуць вельмі доўга), а за імі меншаюць пастаўкі драўніны для вытворчасці. І лясы, напрыклад, Белавежская пушча, ідуць пад ахову. Усё гэта вядзе да таго, што прафесія сталяра становіцца менш патрэбнай.

Аб сталярскіх справах распытаў я сталяра-пенсіянера Васіля Тамчука з Орлі, які нарадзіўся ў 1933 годзе ў Махнатым. Вось што ён мне расказаў...

На працу ў Гайнаўцы стаў я пасля вайсковай службы ў 1960-х гадах, калі яшчэ там не выраблялі мэблі; помню, што дырэктарамі былі тады Суліма і Валкавыцкі. Будавалі мы тады вялікі цэх са спецыяльным басейнам для драўніны. Спярша працаваў я на пляцы, а пасля пілаваў двухметравыя ў дыяметры калоды чырвонага дрэва махагоні, якое завозілі да нас аж з Афрыкі. З парэзанага на меншыя калодкі махагоні выраблялі фанеру.

З чаго ўзялося маё зацікаўленне да сталярства? Гэтая справа стала мяне займаць яшчэ ў час пачатковай школы, хаця ніхто ў маёй сям'і гэтымі справамі не займаўся. У той час быў у Махнатым старэйшы сталяр па прозвішчы Красько, які вырабляў нават кросны. Закончыўшы нашу вясковую сямігодку, пайшоў я за далейшай навукай у гайнаўскае прафтэхвучылішча, абіраючы напрамак мэблева-машыннага сталяра. Вучыўся я там два гады, даязджаючы ў Гайнаўку поездам, а ў зімовую пару знімаючы пансіён.

У школе тры дні адводзілі для навукі і тры для практыкаванняў у майстэрнях. Школа навучала таксама іншым спецыяльнасцям, напрыклад, слесарскім і металургічным. На школьнай пляцоўцы пачалі нават будаваць сталеліцейню для адукацыйных мэтаў, але па прычыне патрабавання высокага коміна для яе, будова была спынена.

Пад канец навукі прыехаў у нашу школу агітатар з фанернай фаб- | працу ў зменным рэжыме, на якую рыкі з Піша, намаўляючы да пра- не было ў мяне магчымасці даяз-

цы ў сталярні ягонага завода, за- | джаць з Махнатага. У тым часе ахвочваючы высокімі заробкамі; запісалася да яго тады нас мо з трынаццаць юнакоў. Закватаравалі нас у паслянямецкім будынку Дома маладога рабочага. Там высветлілася, што ў сталярні працаваць не бу-

Васіль Тамчук

дзем, толькі пры вытворчасці фанеры. Рабілі яе з вольхі, усярэдзіну даючы яловы матэрыял. Папрацаваў я там адзін год і забралі мяне ў войска.

Трапіў я ў Шчэцін, у батальён сувязістаў. Пасля прысягі, калі камандаванне даведалася пра маю прафесію, назначылі мяне ў майстэрню. А ў той майстэрні пуста — ні матэрыялаў, ні прыладаў. У той час у войска траплялі людзі неадукаваныя, без прафесіі, таму ў час службы прапанавалі салдатам розныя курсы. І я запісаўся ў падафіцэрскую школу ўзбраення ў Грудзёндз. Ладзілі мы там розныя вінтоўкі, карабіны, нават гарматы, бракавалі зношанае ружжо. Вучыўся я там добра, паводзіў сябе карэктна і атрымаў амаль выдатную завяршальную ацэнку. І пакінулі мяне ў той школе, далі званне капрала і назначылі настаўнікам малодшых жаўнераў. Два месяцы перад вызваленнем са службы разаслалі нас у розныя часці. Я папрасіў, каб скіравалі мяне найбліжэй Беластока. Такім чынам трапіў я ў Ожыш, дзе мяне адразу назначылі намеснікам загадчыка майстэрні.

Пасля выхаду з войска стаў я на працу ў Гайнаўцы і ў тамашнім "тартаку" перапрацаваў я каля дзесяці гадоў. Пасля гэтага перыяду я сам звольніўся. Перавялі мяне на я ажаніўся і перасяліўся ў Орлю.

Ад пачатку 1970-х гадоў аж да выхаду на пенсію ў 1991 годзе працаваў я ў майстэрні арлянскага геэсу — сталяром і пасля, паралельна, шкляром. У 1970-х гадах сталяры мелі многа працы па вёсках, бо людзі будаваліся. У майстэрні выраблялі многа дошак на падлогі, розныя планкі, пазней шалёўку. Попыт быў такі вялікі, што наш загадчык быў вымушаны запісваць ахвотных у чаргу. З раніцы людзі стаялі пад брамай ГСу з фурманкамі і трактарамі загружанымі неапрацаванымі дошкамі.

Шмат часу забіралі нам таксама рамонты і абнаўленні геэсаўскіх будынкаў. Было іх тады пад дваццаць крамаў, офісы, пякарня, бойня, рэстаран. Часам нас, сталяроў, пасылалі ў камандзіроўкі дзеля комплекснай пабудовы новых драўляных будынкаў. Выраблялі мы шмат будаўнічай сталяркі і канцылярскай мэблі. У 1970-х гадах арлянскі ГС выканаў па вуліцы Кавалерыйскай у Беластоку нават спецыяльную драўляную сцэну для дажынак.

Прафесіі шкляра навучыўся я саматужнай практыкай. У нашай майстэрні выкарыстоўвалі мы надта многа шкла. Быў такі перыяд, што за год расходавалі мы амаль цэлы вагон шкла — 25 вялікіх скрыняў. Бывала, што шкляны ліст лопаў і тады была вялікая страта. Цікава ведаць, што шкло можа... папсавацца. Калі на яго падзейнічае сырасць, паяўляюцца спярша сінія, а пасля зялёныя плямы і на канец ліст лопае.

Выйшаўшы на пенсію, Васіль Тамчук саматугам пабудаваў мураваны дом. Было крыху клопату з тынкаваннем столі, але людзі падказалі як вырашыць гэтакую праблему. І цяпер цягне яго да сталярства. Сёння тэхніка рванула наперад, усё можна купіць у крамах, не так як калісь, калі гэтае ўсё трэба было вырабляць сваімі рукамі. І сталярства цяпер, здаецца, быць непатрэбным. Многа навінак прыйшло да нас з Захаду, але не ўсе яны перспектыўныя, напрыклад, пластмасавым сайдынгам людзі ўжо нацешыліся і некаторыя зрываюць яго, замяняючы драўлянай шалёўкай; у Орлі гэтак зрабіла ўжо некалькі асоб. Але людзі хапаюцца навінак...

— Я сам, — кажа Васіль Тамчук, — замяніў старыя драўляныя вокны пластмасавымі. А са старых атрымалася стройная цяпліца на ага

дны праблемы

Пры скрыжаванні вуліц Вішнёвай і Вонскатаровай у Чаромсе знаходзяцца ўчасткі ворнага поля. Тут калісьці быў пракапаны роў для абязводжання. З ходам часу роў занясло мулам і парасло на ім пустазелле. Не выконваў ён сваёй задачы, у выніку чаго поле ў час веснавога разводдзя ды праліўных дажджоў апыналася пад вадою. Уладальнікі заносілі прэтэнзію ў адрас гміны, дабіваліся паправіць шлюз. Пісьмо ў гэтай справе солтыс Кузавы накіраваў у кастрычніку гэтага года. Неўзабаве гас-

Тут можна скруціць сабе галаву падару салэцтва паступіў адказ, што справа не знаходзіцца ў кампетэн-

цыі гміннага самаўрада адно староства, дзе была адаслана заява.

Павятовае праўленне публічных дарог акуратна паставілася да праблемы і за некалькі дзён канал быў прыведзены ў належны парадак. Але не зусім. Паколькі роў для адводу вады быў экскаватарам глыбей раскапаны і зараз знаходзіцца пры дарозе, дык стварае небяспеку для аўтамабільнага транспарту, а нават пешаходаў. Малая няўважлівасць і можна ў рове скруціць сабе галаву. Дарожная служба не абазначыла небяспечнай выемкі. Няўжо трэба чакаць няшчаснага здарэння, калі пацярпяць людзі?

Суражскі візіт

Тэкст і фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

Ад 29 лістапада да 2 снежня пабывала ў Суражы Беластоцкага павета дэлегацыя ад гарадскога пасёлка Суража і Віцебскага раёна Беларусі. Госці ад беларускага Суража знаёміліся з іх нашым аднайменнікам, з горадам і гмінай, з мясцовымі ўстановамі. Наведалі яны таксама Тыкоцін і Нарваўскі нацыянальны парк.

Дэлегацыю з Беларусі склалі чатыры асобы: Тацяна Захаранка — намеснік старшыні Віцебскага райвыканкама, Марына Здольнікава — загадчык віцебскага Раённага аддзела культуры, Фізулі Гасанаў — дырэктар Закрытага акцыянернага таварыства "Ліпаўцы" ў Віцебскім раёне ды Аляксандр Вялітчанка — старшыня Суражскага пасёлкавага савета. Вось што яны мне сказалі пра свой візіт на Беласточчыну.

Тацяна Захаранка: Мы сюды прыехалі ўпершыню. Сустрэлі нас тут дабрадушна, многа чаго нам тут паказалі. Тое, што мы тут пабачылі, маем, але ў нас выглядае інакш. Некаторых аб'ектаў і помнікаў

культуры, якія мы тут пабачылі, у нас такіх няма, але таксама таго, што мы маем, няма ў вас. Але мы прыехалі сюды каб менавіта нешта пабачыць і, магчыма, пакарыстацца мясцовым вопытам.

Калі гаварыць пра турызм, у нас таксама развіты аграэкатурызм, толькі ў вас у гэтай галіне больш прыватнай ініцыятывы, а ў нас гэта пад апекай дзяржавы. У нашым раёне семнаццаць дамоў культуры, сорак восем бібліятэк. У нашых дамах культуры вельмі многа кружкоў, якія займаюцца рукадзеллем, напрыклад, ганчарствам, саломапляценнем. Таксама шмат працуе профільных кружкоў, якія займаюцца, напрыклад, ігрой на даўніх музычных інструментах, і на сучасных, вышыўкай, разьбой па драўніне, выпальваннем, жывапісам, батыкам.

У нашым раёне восем мастацкіх калектываў маюць званне народных; гэтае званне прысвойваецца за выдатныя дасягенні ў галіне мастацтва, і гэтае званне трэба ўтрымоўваць; калі мастацкі ўзровень падае, калектыў траціць гэтае пачэснае званне.

Фізулі Гасанаў: Мы пабачылі спецыялізаванае гаспадарства на шэсцьдзесят кароў. Што мне ў вас падабаецца ў гэтым плане? Ну, вядома, даплаты да сельскагаспадарчай вытворчасці і тое, што ў вас цана ма-

лака ўдвая большая чым у нас. Калі б у Беларусі былі такія ўмовы гаспадарання, дык у нас было б удвая больш выручкі за год. Дало б гэта і стабільнасць сельскай гаспадарцы Беларусі. У гаспадарстве,

якое мы бачылі, такая тэхналогія, на якую і мы зараз пераходзім. Розніца тут такая, што гэта прыватная фірма, у параўнанні з нашай тут малыя аб'ёмы вытворчасці. У нашым прадпрыемстве, якое займаецца прадукцыяй мяса і малака, трымаем тысячу чатырыста сваіх малочных кароў і сем тысяч бычкоў, якіх купляем у сялян. Два гады таму я быў на захадзе Польшчы, дзе нам паказвалі вялікае жывёлаводчае прадпрыемства, па аб'ёмах вытворчасці парытэтнае з нашым і мы канстатуем, што і ў нас адбываецца такі ж пераход ад дзяржаўнай уласнасці ў бок прыватызацыі, які прайшла Польшча. Улічваючы сказанае мною раней, вашы гаспадаркі развіваюцца больш дынамічна, у нас не ўсім гэта пад сілу — купля новай тэхнікі і пераход на новую тэхналогію. У вас таксама цікавая схема самакіравання і самафінансавання з узроўню гарадской управы.

Аляксандр Вялітчанка: Сама ідэя сустрэч гэтых усіх Суражаў нам вельмі падабаецца, мы яе падтрымліваем. Пакуль яшчэ не гаворым пра

такія праекты, якія патрабуюць фінансавага паю. Спачатку гаворым пра культурныя сувязі, асабліва нас цікавіць турыстычны вопыт, арганізацыя турызму ў вас, якія хочам прымяніць у нас. Ну, і ўсялякія кантакты самі па сабе карысныя.

Марына Здольнікава: Мне ў вашым невялікім Суражы спадабаліся дом культуры і бібліятэка. Вашы

ўлады стараюцца, каб прыдаць культуры вялікае значэнне ў вашым грамадстве. Вось пра гэта сведчыць і выгляд вашага дома культуры, і яго аснашчэнне. Кніжны фонд бібліятэкі папаўняецца тут штогадова, да чаго і ў нас цяпер ідзе, бо раней папаўненне новымі кнігамі было ў нас невялікае.

У вашых культурных установах мы мала бачылі кружкавой работы, магчыма, што ў нас для гэтага было замала часу. У нас кружкавая работа разгорнута шырока: у нас дзеці могуць вучыцца танцаваць, спяваць, іграць на музычных інструментах, займацца рукадзеллем, напрыклад, выконваць габелены, а таксама ўсімі народнымі рамёствамі, якія існавалі раней, напрыклад, саломапляценнем, разьбой па драўніне, ганчарствам, керамікай. У нас не толькі ў культурных установах вялікі націск на кружкавую работу. У нас гэты напрамак развіваецца і ў школах, калі дзеці пасля асноўных заняткаў ідуць дадому паабедаць і пасля вяртаюцца зноў у школу, дзе бясплатна знаёмяцца з народным мастацтвам. I тыя маладыя людзі, якія ў школе займаліся ў кружках, пасля заканчэння сярэдняй адукацыі могуць

паступаць у мастацкія вучылішчы, якія ў Беларусі маем у Віцебску, Гродне, Магілёве і Мінску. У Мінску працуе Універсітэт культуры, дзе вучаць розным спецыяльнасцям. Мы пабачылі ваш турыстычны вопыт, тут маеце прыватныя музеі. У нас музей маем толькі ў Віцебску. І ў нас прыватныя калекцыі могуць выстаўляцца толькі ў дзяржаўных музеях.

Бурмістр Суража Славамір Галіцкі сказаў, што ў час візіту абмяркоўваліся пытанні далейшага супрацоўніцтва ў рамках еўрасаюзнай праграмы Interreg III. Паводле яго, гасцей з Беларусі зацікавіў вопыт дзейнасці Таварыства прыяцеляў Суража і яны прасілі статут гэтага згуртавання, каб і ў сябе стварыць такі суб'ект зацікаўлення сваёй мясцовасцю.

Шкада толькі, што з беларускімі гасцямі не спаткаўся ніхто з ваяводскіх ці нават павятовых беластоцкіх улад; усе быццам былі на той час вельмі заняты надыходзячым Адвентам; гэта, мабыць, такая культурная розніца паміж Віцебскам і Беластокам. Магчыма, што для сустрэчы з прадстаўнікамі мясцовага самакіравання з Беларусі нашы польскія чыны знойдуць час у чэрвені наступаючага года, бо на той тэрмін абодва суражскія бакі прадбачваюць візіт прадстаўнікоў Віцебшчыны на Беласточчыну.

Нашы солтысы

Анастасія Буркевіч, якой 59 гадоў, была сёлета выбрана на першы тэрмін солтысам вёскі Парцава, што каля Бельска-Падляшскага. З мужам Міхалам яны - пенсіянеры. Дзеці спадарства Буркевічаў ужо абзавяліся сем'ямі. Яны ахвотна наведваюць сваіх бацькоў. Асабліва ўнучаняты любяць наведваць бабулю ды дзядулю. Вёска Парцава налічвае каля 100 дамоў, з чаго 32 пустуюць. Маладых гаспадароў можна палічыць на пальцах адной рукі. Пераважаюць тут пенсіянеры. У вёсцы амаль усе праваслаўнага веравызнання, апрача дзвюх каталіцкіх сем'яў. Дзетак возяць у школу ў Ягуштова, студэнтаў — 3 асобы. У вёсцы дзейнічае крама, ёсць царкоўка св. Дзімітрыя, вясковы могільнік. Кожную нядзелю служацца багаслужбы, з чаго задаволеныя жыхары, бо некаторым не пад сілу было б даехаць у Бельск-Падляшскі. Каля царкоўкі парадак: пракладзеная брусчатка, стаяць лаўкі.

Дагэтуль сваімі дасягненнямі спадарыня Анастасія лічыць рамонт вясковай святліцы, выраўнанне палявых дарог, памаляванне прыпынка ПКС, дапамога старэйшым жыхарам вёскі пры афармленні новых пашпартоў, збор сельскагаспадарчых прадуктаў для бельскай бальніцы.

У будучыні спадарыня солтыс хоча пры дапамозе аднавяскоўцаў прывесці ў парадак пляц каля святліцы і пахадайнічаць, каб у вёсцы былі веласіпедныя сцежкі. Вёска ляжыць пры павятовай дарозе, тут праязджае многа машын, хаця б у Орлю і Дубічы-Царкоўныя. У парцаўскіх жанчын ёсць таксама, пакуль што скрытая, думка арганізаваць калектыў. Спадарыня Анастасія стараецца сумленна служыць вясковай грамадскасці. У яе сапраўднае цёплае жаночае сэрца. Спачуваючы жыхарам у іх клопатах са здароўем і ўзростам, яна наведвае іх па хатах, калі трэба плаціць падаткі. Людзі ахвотна размаўляюць з ёю, патрабуюць нейкай парады - проста хочуць пагутарыць. Яны ўдзячныя ёй за ўвагу, пашану і ветлівую ўсмешку на твары. Усяго Вам добрага, спадарыня солтыс!

Жэня МАРТЫНЮК

Гайнаўка Зубры і злачынцы

Нядаўна, бо ў канцы лістапада г.г., на беразе рачулкі Лясной ды каля моста на гэтай рачулцы ў Гайнаўцы паставілі тры прыгожыя зубры-помнікі. Яны — як вядома — сімвал Белавежскай пушчы, а тая ж упіраецца ў Гайнаўку. Побач моста па Лясной якраз і скрыжаванне гарадскіх вуліц Баторыя, Дзевятоўскага і Спартыўнай ды на ім кругавы аўтамабільны рух. Зубрыныя постаці быццам бы выйшлі з зарасніка і здзіўленыя людской мітуснёй застылі на адным і тым жа месцы.

Дык вось да помнікаў зуброў дабраліся хуліганы. Рабілі спробы папэцкаць іх фарбай, але — як аказалася — яна з іх лёгка змываецца. Тады аднаму з зуброў адламалі рог. Зараз ён бедалага стаіць тужлівы з дзіркай у галаве. Такі хуліганскі выбрык усе бачаць. Хуліганы каторы ўжо раз паказалі свае іклы. Ці ў гэты раз абыдзецца бяскарна? (ян)

16.12.2007

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

акалядныя XXI Сустрэчы

21 вучань пачатковых школ і гімназій з Нараўкі, Гарадка, Беластока, Нарвы, Гайнаўкі, Чыжоў, Орлі і Бельска-Падляшскага прыехалі на журналісцкія заняткі — XXI Сустрэчы "Зоркі" ў Семяноўку. Цягам тыдня вучні пісалі ньюсы, бралі інтэрв'ю, пісалі фельетон, рэпартаж і рэцэнзію. Рэдагавалі тры газеты: "Крык", "Акно" і "Кампот". Рыхтавалі таксама сустрэчы з фатографам, журналістамі, настаўнікамі, мастакамі, рок-музыкантамі, паэтам і экскурсаводам. На заканчэнне наладзілі яны прамоцыю кніжкі "Муха ціп-топ". З жанрамі і працай у газеце знаёмілі журналісты "Нівы": Ганна Кандрацюк, Яўген Вапа, Віталь Луба, Ілона Карпюк, Міра Лукша ды настаўніца бельскай "тройкі" Валянціна Бабулевіч.

Сустрэчы адбываліся ў днях 2-8 снежня 2007 г. у Асяродку экалагічнай адукацыі ў Семяноўцы. У выніку ўзнікла 26 прэсавых інфармацый, 14 інтэрв'ю, 8 фельетонаў, 2 рэпартажы і 2 рэцэнзіі. Цікавейшыя артыкулы надрукуем на нашых старонках.

Наш спонсар — Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі.

Сустрэчнікі з гасцьмі: экскурсаводам Пётрам Карпюком (першы злева) і фатографам Паўлам Гжесем (у сярэдзіне)

Без Іншэрнэшу як без рук!

У гэтым годзе Сустрэчы "Зор- яны не падключаны да Інтэркі" адбываюцца ў Семяноўцы. Моладзь з розных школ Беласточчыны прыехала падвучыцца журналістыцы і рэдагаванню школьных газет. Многа часу мы праводзілі на занятках у мультымедыйнай зале. Хоць там многа камп'ютэраў, аднак

нэту. Мы маем абмежаваны доступ да інфармацыі, некаторыя вэб-сайты можна пашукаць толькі ў адміністрацыйным па-

Мы знайшлі выхад — за інфармацыяй пайшлі ў вёску.

Марта БЯЛЕЎСКАЯ (Акно)

Сустрэча з фатографам

стрэчы "Зоркі", мела нагоду пазнаёміцца з фатографам Паўлам Гжэсем. Вечарына адбылася ў адноўленым будынку школы — цяпер у ім змяшчаецца Асяродак экалагічнай адукацыі. Сустрэчнікі з захапленнем слу- рага фотаапарата, — сказаў Пахалі расказы Паўла. Фатограф вел, — толькі ад добрай думкі узбагаціў свае аповеды прэзента- ў галаве. цыяй здымкаў са сваіх падарожмятаўся мне смешны здымак, на робіць сусветную кар'еру. якім чалавек стаіць каля студні,

Моладзь, якая прыехала на Су- сярод снегу з адным ручніком. Нам цяжка было паверыць, што тады на двары было дваццаць градусаў марозу (так сказаў Павел). Моладзь спытала, якім фотаапаратам ён робіць здымкі.

Выгляд не залежыць ад доб-

Сустрэча з Паўлам Гжэсем аджаў па Беларусі, Расіі, Галандыі былася ў першы дзень Сустрэч, і родным Падляшшы. Мяне здзі- 2 снежня г.г. Мы пазнаёміліся віла, што большасць здымкаў бы- з маладым чалавекам, ураджэнла чорна-белая. Найбольш запа- цам нашай Малой айчыны, які

Эвеліна БІРЫЦКАЯ (Крык)

Мазгаванне познім вечарам

Сябры Сустрэч "Зоркі" сабраліся ў пакоі нумар 108. Сустрэча была мазгавітай. Мы падзяліліся на дзве групы. Адны спявалі песні, расказвалі анекдоты, іншыя смяяліся з дзіўных выказванняў, такіх як: гэтая падлога дэрматалагічна некампатыбільная да ложка.

Адукаваны матэматык Лукаш З. сказаў, што няма квадратнага кораня з шасцёркі. Затым хлапец аб'явіў, што калі ў Польшчы дзесяць вечара, то ў Кітаі дзесяць гадзін раніцы. Ад гэтых інфармацый можа закружыцца ў галаве. Творчая спрэчка адбылася ў першы вечар Сустрэч, 2 снежня 2007 года ў Семяноўцы.

Аня ТРАХІМЧУК (*Кампот*)

Рэдакцыя сустрачанскай газеты "Акно" узяла інтэрв'ю ў бацюшкі Мікалая ШАБЕЛЯНА. Будынак царквы па-суседску з Асяродкам экалагічнай адукацыі, дзе мы пражываем. Праз нашае сапраўднае акно відаць белую царкву.

— Колькі гадоў Вы на парафіі ў Семяноўцы?

— Я прыехаў сюды ў 1956 годзе. Не адразу я стаў настаяцелем, спачатку быў вікарным. А служыць я пачаў 10 снежня — роўна 51 гадоў.

— А колькі гадоў царкве?

— Царкву пабудавалі ў XVIII стагоддзі. З 31 жніўня 1957 года яна функцыянавала ўжо як самастойная адзінка. Я меў вельмі многа работы, таму што царква, у якую я прыйшоў, была пашкоджаная і занядбаная пасля вайны. Акаляў яе драўляны плот. Цяпер у нас прыгожа. Маем ацепленую падлогу. Калісь не было могілак. Мы заснавалі іх у 1957 годзе. Пасля, у 1983 годзе, мы пабудавалі там капліцу. І так з году ў год мы заўсёды нешта аднаўлялі, будавалі...

— Многа прыхаджан у Вашай парафіі?

— Цяпер у парафіі 530 душ, а калі я прыйшоў на парафію было аж

Laber Myays Eaus!

а. Мікалай Шабелан прымае віншаванні ад сваіх прыхаджан

1 340. 3 году ў год у нас усё менш моладзі. Раней у школу ў Семяноўку хадзіла 170 вучняў, 40 вучняў было ў Тарнопалі. Большасць выязджае жыць у Нараўку і іншыя гарады.

— Ці выконаваеце таксама ро-

лю псіхолага ў вёсцы? Ці людзі прыходзяць да Вас са сваімі праблемамі?

- Думаю, што кантакт паміж мной і людзьмі вельмі добры. Людзі прыходзяць да мяне і расказваюць пра сваю бяду і радасці, пытаюць як паступіць, каб не зрабіць камусьці крыўды. Давер мусіць быць. Лічу гэта асноўнай справай. Мы ўсе як адна сям'я, у якой я з'яўляюся такім духоўным бацькам.

– Якія Вашы адносіны да іншых рэлігій?

— На жаль, людзі рэдка прыходзяць да мяне за радай, калі хочуць памяняць веравызнанне. Маладыя часта зыходзяць на дрэнную дарогу. Вельмі не падабецца мне, калі праваслаўны жэніцца з каталічкай. Яны тады пішуць у мітраполію, каб атрымаць дазвол на вянец. Пішуць там, што іхнія дзеці будуць выхоўваць у праваслаўнай веры, а найчасцей выходзіць інакш...

— Дзякуем за размову. Гутарыла Анна НАЗАРУК,

Супрацоўніцтва: Ганна ПЯКАРСКАЯ, Марта БЯЛЯЎСКАЯ, Лукаш ЗІНЕВІЧ (*Акно*)

Такая то Барначчына

Пастаноўка: Ілона Карпюк Сцэнарый: Ілона Карпюк Героі: жыхары вёскі Бернацкі Мост

Ілона Карпюк зняла карціну пад загалоўкам "Барначчына". Барначчына — гэта вулічная назва пушчанскай вёскі, у якой разгортваюцца дзеянні фільма. Апавядае ён пра жыццё старэйшых бабуль і гісторыю вёскі. Рэпартаж пачынаецца з успамінаў. Разам пераплятаюцца разважанні, думкі характэрныя жыхарам гэ-

тай зямлі. Здавалася б, гэта нудота, што з душы верне! Аднак рэжысёр так перадаў настрой, што фільм можна глядзець без канца. У мяне толькі адна заўвага — фільм надта кароткі!

Карціна рэальна апавядае пра праўду пушчанскай вёскі. Рэкамендую гэты фільм усім, не толькі тым, у каго сентымент да мінулага, Бацькаўшчыны і старэйшых людзей.

> Тэкст і малюнак Лукаша ЗІНЕВІЧА (Акно)

*чс*мрэчы

Калі я гляджу на фатаграфіі з першых Сустрэч "Зоркі", я зусім не магу сябе пазнаць. Я мела кароткія, светлыя валасы і ўсе думалі, што я хлопец. Цяпер мне ўжо 15 гадоў. Памятаю як 12 гадоў таму я паехала з бацькамі і цёцяй Асяй на Сустрэчы ў Меляшкі. Мы там малявалі крыж. Я памятаю яшчэ вогнішча і дзяўчат, з якімі я сплятала вянкі. Я запамятала вельмі многа асоб, хаця мы там былі толькі тры дні.

Пасля я была на Сустрэчах у Нарве, Старыне, Белавежы і на Кашубах. Там я навучылася пісаць, пачала займацца тэатрам і сустрэла многа цікавых людзей. Сярод іх былі літаратары, журналісты, мастакі, музыканты, а таксама моладзь з Сустрэч. Памятаю Міхала Сцепанюка, Томка Суліму, Жанэту Ролю, Мажэну Жменька, Андрэя Паплаўскага, Тамаша Саевіча і многа іншых, якіх ужо не памятаю з імя і прозвішча.

Шэсць гадоў таму закончыліся XX Сустрэчы "Зоркі" ў Нарве. Гэта былі апошнія майстар-класы першага цыкла. Ніхто не ведаў чаму іх няма. Спадарыня Валя Бабулевіч кажа,

што шэсць гадоў без Сустрэч "Зоркі" гэта страчаны час. Яна вельмі цешыцца, што майстар-класы зноў адбываюцца і думае, што моладзь пачне пісаць у "Зорку".

Матвей Сэвастыянік з Беластока кажа, што на Сустрэчах "Зоркі" можа не толькі адпачыць ад школы, але і многаму навучыцца. Яму вельмі спадабалася вечарына з Паўлам Гжэсем, які адкрыў некаторыя сакрэты фатаграфіі.

— А я навучыўся тут пісаць інтэрв'ю, фельетон і рэцэнзію, — кажа Лукаш Зіневіч з Гарадка. Апрача таго ён мае магчымасць падвучыцца да прадметнага конкурсу па беларускай мове, таму што для добраахвотнікаў спадарыня Валя Бабулевіч вяла заняткі. Лукаш прапануе, каб на наступныя Сустрэчы прыехалі яшчэ ліцэісты...

Рэдактар "Зоркі" Ганна Кандрацюк-Свярубская гаворыць, што яна спыніла першы цыкл, бо найстарэйшыя сустрэчнікі паступалі ўжо ў вышэйшыя навучальныя ўстановы. Яна хацела пабачыць, што вырасце з іх дзеянняў і ці сустрэчнікі стануць у будучыні дапамагаць ладзіць такія заняткі.

Адказ на гэтыя пытанні прынеслі XXI Сустрэчы "Зоркі" ў Семяноўцы. Да нас прыехала трох былых сустрэчнікаў — фатограф, журналіст і музыкант. Яны запрэзентавалі сваю творчасць і працу ды расказалі пра свет, у якім прабываюць.

– Таксама вельмі многа дапа-

магла мая малодшая сяброўка з "Нівы", — адзначае рэдактар "Зоркі". — Ілона Карпюк адклікала заняткі на універсітэце, каб быць разам з намі.

Усё гэта цешыць, бо на Сустрэчах апрача працы найважнейшае сяб-Наталля роўства.

КАНДРАЦЮК-СВЯРУБСКАЯ

(кампот)

Сустрачанская крыжаванка № 50

Пятрусь ЛАПІНСКІ і Матвей СЭВАСТЫЯНІК (Крык)

Адказ на крыжаванку н-р 46: Зуб, нос, мода, колер, гід, папера, • пыса, брат, панк. Зух, капа, вопыт, лес, мера, мора, нагода, садзік. Узнагароды, аўтаручкі, выйгралі: Анна Аўксенцюк, Дыяна Анна Капытко, Юстына Анішчук, Анна Карпюк з Чыжоў, Паўліна Паўлючук, Паўліна Зіневіч, Юлія Панютыч з Бельска-Падляшскага, Вайцех Лаўрыновіч з Новага Корніна, Анна Карчэўская • з Гайнаўкі. Віншуем!

Шукалі іхнюю радню аж з Галан-

дыі. Маладая сям'я адтуль, у пошуках парасткаў роду Аліфераў, з ра-

даслоўнымі паперамі з шаснаццатага стагоддзя, знайшла сваяка ад тых, што за хлебам рушыў на ўсход, вядомага ў Гданьску хірурга.

Марынка — найменшая дачка Яў-

трафеі і бубуліны тканіны, і на пер-

ме Славіка ды Ірэны Ігнацюкоў —

і паштовы пункт, і агратурыстыч-

ны. А вырабы ткаллі Жэні, як

і яна, лічацца ў Нараўчанскай гмі-

не як "дастапрымечацельнасць",

жывая легенда і настаўніца народ-

нага майстэрства. А мусіла даваць

сабе рады адна ва ўсім. Нават ця-

пер, калі 12 гадоў таму абяссіліў яе

шую дачку замуж аддаваць, тады

быў вялікі крызіс. Ды я і тады не

пазычала і не купляла, адно толькі

ў сундук заглядала. Гэтыя ўзоры, вось — капы — "на штыры".

А і ходнічкі з латак, — паказвае

ткалля свае вырабы, якія выканала

ў апошні час. Цяпер, пасля інсуль-

ту, нялёгка ёй тчэцца. Унук цяпер

у школе спартыўнага майстэрства вучыцца, у Чанстахове, набраў ба-

буліных вырабаў, аздобіў пакой

у інтэрнаце. Прыехаў: бабцю, вель-

мі вашымі ходнікамі захапляюцца. Купляюць і госці-агратурысты.

Кросны займаюць экспанаванае мес-

ца ў гэтай хаце. Пані Жэня кара-

скаецца на лаву, паказвае перабо-

ры. — Цяжка. Аж мой стан быў безнадзейны. А я жыву. І сама мэнчу-

ся, і ім, нялёгка. Цяпер то крыху

мне лепш. А колькі мяне папавазі-

У куце вялікія пакеты і валкі ні-

— Вось ніці. Лён выбельвала. За-

начавалі белыя ніткі на сноўніцы,

лі на рэабілітацыю!

так.

— Калі мне прыйшлося старэй-

інсульт-"вылеў".

Гамонкі на паўдарозе

Майстрыха Жэня з Ляўкова

тэкст і фота Міры ЛУКШЫ

Жэня Аліфер з суседкай Любай Пташынскай

мухі спярэсцілі былі. Трэба ўсяго пільнаваць, каб усё выйшла як след. Падымі тое пудла, бо мая рука не

У куце стаяць пакеты з беленым ільном. А тут іншыя ўзоры, ператыканыя канаплямі. А тут два мотнаю патку. Воўна яшчэ калісьняя. Хацела суконныя ткаць, яшчэ да "вылеву", бо нафарбавала шмат. Колер крыху не выйшаў, той аранжавы рыхтык цэгла, а хацела харошчы. Мушу прасіць дачку памагчы.

У бэрда сама накіну, а ў нічальні-

Жэня Аліфер за кроснамі

кі засталіся з тых калісьніх...

– Там, на хутары, дзе мы калісь жылі, усё было пакінута. А зладзеі найшлі, шмат памарнавалі... А вось тут наматала воўны. Па белым воў-

цы — не... Грубшае рука можа трымаць, а тонкае мне цяжка ўтрымаць і даўгапіс, лыжку, нітачку — не дам рады. І панімаю, і ведаю, а не дам рады. Калісь сват казаў: Захапіла хату сыну кроснамі. Гэта хата была тады яшчэ не дастаўлена, дык цеснавата было. Ды не мае права мяне з уласнае хаты ніхто выгнаць!.. А цяпер лонскіх і пазалонскіх губіц 16. Цяпер мала што і паказаць, бо турысты раскупілі. Нібы і добра заплацяць, ды ці аплаціцца за столькі работы... Хацела дыван з карычневым выткаць. Цяпер праманулі кароткія ходнікі купляць, раней бралі з метража. Многа выцёпквалася. Ірэна цяпер пазвязвае, карацейшыя, канцы, або адразу ўкладваем кавалачак фанеркі, адразу разрэжа, і матузы пазавязвае... Аснову накінула спачатку я на тры губіцы, пасля на чатыры аснавала. Як снавала, то не застанаўлялася дабярэм бэрда. Першы як выткалі, было на сто нітак. Дабіралі на сто нітак, каб на дзе просткі. Накінула ў сто нітак. Падумала, можа па пяцьдзесят. Па палове. Каб на чатыры паставы, бо так ніці дазвалялі. А гэтыя ходнікі, вось, выткала перад кацном школьнага года. Ірэна кажа: не чапайце, хай застанецца, не датыкайцеся. Перад Пятром кажу Ірэне: прыедзе Марынка, яна шмат узяла, пазволь мне, я датку рэшту. Зараз гэта новае наснавала, спачатку на пасякі, пад дахам, на дварэ. Ірэна не мела калі памагчы. За ноч белае мухі абселі... Аніна дзяўчынка (трэцяй дачкі), Моніка-Маргарыта, у трэцім класе яна гімназіі, тая мне шмат памагла, многа наснавала...

А як вучылася ткаць?

У 14 гадоў, я хадзіла ў пяты клас, у Луплянцы. Залазіла патросі маме памагаць раней. Паставілі пераборы. Мама за кроснамі. Чорная аснова — не бачыць. Тата паглядзеў: дзіцятка, ты ж яшчэ мехаў не ткала, а ўжо бярэшся за пераборы? І стала я ткаць у пераборы, і ўсё іншае... І не перастала, бо ж не ўседзіш...

Цётка Жэня караскаецца за кросны. Сапраўды, цяжка валодаць паловай цела. Ды ці ўседзіш? З-пад пальцаў высноўваецца вясёлка, у галаве ткуцца ўзоры. Можна цяпер, пабудаваўшы не адну хату, адной пагадаваўшы чацвёра дзяцей ды пасобіўшы гадаваць унукаў, жыць у цяпле ды адпачыць крыху. Зяць цяпер так хату адмайстраваў, што па падлозе цёплай хадзіць можна. А ў галаве ўсё ткуцца новыя ўзо-

Гладышка традыцы1

Уладзімір СІДАРУК

У Кляшчэлях закончылася рэалізацыя еўрасаюзнага праекта "Гладышка традыцыі". Яго кошт склаў суму 700 тыс. злотых, прычым было выкарыстана 450 тыс. зл. еўрасаюзных сродкаў і 250 тыс. зл. уласных. У выніку паўстаў аб'ект, прызначаны для Гміннага турыстычнага цэнтра, у якім будуць змяшчацца Гарадскі асяродак культуры, пункт абслугі

Кляшчеляўская "Гладышка традыцыі"

турыстаў, галерэя мясцовых народных творцаў з адначасовым адвядзеннем для гэтай мэты аметыставага пакоя.

Варта адзначыць, што ў аметыставым пакоі будзе экспанавацца багатая калекцыя каштоўных камянёў, сабраная ўраджэнцам Кляшчэляў Мікалаем Падлашчыкам, які жыве ў г. Мелец. Калекцыя прэзентавалася ў шматлікіх гарадах Еўропы. У Кляшчэлях адмысловы аметыставы пакой будзе сапраўдным атракцыёнам.

Апрача таго ў "Гладышцы традыцыі" маюцца яшчэ два трохмесныя начлежныя памяшканні для турыстаў і канферэнц-зала. Новы цэнтр культуры пачне працу напрадвесні 2008 года.

Юбілейны год Віктара Ярмалковіча

Андрэй ГАЎРЫЛЮК

Сёлета мінае дзевяноста гадоў ад нараджэння і дваццаць гадоў ад смерці Віктара Ярмалковіча, вядомага змагара за беларускую справу. З гэтай нагоды варта прыгадаць ягоную біяграфію.

Віктар Ярмалковіч нарадзіўся 23 снежня 1917 года ў вёсцы Юшкі каля Тургеляў на Віленшчыне ў малазямельнай мужыцкай сям'і Галены і Адама Ярмалковічаў. Бацька Віктара быў свядомым беларусам і выхоўваў сына ў беларускім духу. Віктар змоладу палюбіў навуку і ў трынаццацігадовым узросце адправіўся ў Гімназію айцоў Марыянаў у Друі каля Браслава. Калі ў 1935 годзе памёр бацька, Віктар быў вымушаны пакінуць школу і вярнуцца на гаспадарку. У 1937 годзе здаў ён экзамен у Віленскую беларускую гімназію, якую неўзабаве закончыў. Далей вучыцца на юрыдычным факультэце Універсітэта Стафана Баторыя ў Вільні. У той час дзейнічае ў Саюзе беларускіх студэнтаў і працуе ў рэдакцыі часопіса "Беларуская думка".

31 жніўня 1939 года студэнта Ярмалковіча арыштоўвае паліцыя, палічыўшы яго небяспечным польскай дзяржаве. Без суда завезлі яго ў канцлагер у Картуз-Бярозе. Там было ўжо шмат вязняў беларускай, украінскай і яўрэйскай нацыянальнасцей; былі сярод іх і палякі. Са зняволенымі абходзіліся па-зверску. Так было да 15 верасня, калі стражнікі і паліцыянты паўцякалі з лагера. Людзі, ухапіўшы з сабою што папала, разыходзіліся ў свае бакі.

Віктар Ярмалковіч з таварышамівіленчукамі пайшоў у напрамку

Кобрына, а адтуль на Брэст. За Бугам стаялі ўжо немцы, а ад усходу набліжаліся саветы. Пад Чаромхай віленчукам удалося сесці на ваганетку і праз Беласток даехаць у Саколку, дзе ўжо былі саветы. Прайшлі яны "праверку" і пяшком дабраліся ў Гродна, дзе іх зноў арыштавалі і разам з польскімі салдатамі мелі вывезці ў савецкую глыбінку. Шчасце, што ўбачыў іх знаёмы жыдвіленчук, за якога хадайніцтвам іх вызвалілі і ўжо без перашкод заехалі яны поездам у Вільню. Быў пачатак кастрычніка 1939 года.

У снежні Вільня была перададзена Літве. Ярмалковіч вярнуўся на універсітэт, рашыў далей працягваць навуку. Трэба было вучыцца літоўскай мове, трэба было нанава здаць каля паловы здадзеных пры Польшчы экзаменаў, якіх новыя літоўскія ўлады не прызнавалі. Вясною 1941 года Віктар Ярмалковіч закончыў універсітэт, але працы не атрымаў.

У чэрвені 1941 года, пасля прыходу ў Вільню немцаў, Ярмалковіч вярнуўся ў родныя Юшкі. Прабыў там лета і пад восень падаўся ў Вільню, спадзяючыся, як малады юрыст, знайсці там сабе працу. У Вільні працы ён не атрымаў, дастаў затое скіраванне на працу ў суд у Лідзе, адкуль пасля года перайшоў, таксама ў суд, у Шчучын. У Шчучыне Віктар Ярмалковіч ажаніўся з Яўгеніяй Шляхтун, выпускніцай Віленскай беларускай гімназіі.

Праца ў Лідзе і Шчучыне была складаная. Навокал былі вёскі беларускія і шляхецкія, між людзьмі часта здараліся розныя канфлікты, у тым ліку і нацыянальныя. У наваколлі дзейнічалі атрады АК

і савецкія патрызаны. Мясцовае насельніцтва цярпела многа здзекаў, здараліся забойствы, акаўцы забілі м.інш. Яўгенінага бацьку Паўла Шляхтуна, беларускага настаўніка.

У чэрвені 1944 года, калі набліжалася Чырвоная Армія, Ярмалковічы пакінулі Шчучын і праз Гродна падаліся ў Варшаву. 1 жніўня 1944 года ў Варшаве ўспыхнула паўстанне і на ўцекачоў зваліліся чарговыя выпрабаванні. Трэба было хавацца па склепах, галадаць. Калі паўстанне патухла, Ярмалковічы разам з іншымі жыхарамі польскай сталіцы апынуліся ў лагеры ў Прушкаве. Пасля Ярмалковічы трапілі ў вёску каля Скерневіцаў, а пасля заканчэння вайны паехалі на поўдзень Польшчы ў пошуках працы, але там з гэтага нічога не атрымалася.

У той час новая ўлада стала заклікаць людзей асвойваць землі, якія ад Германіі перайшлі пад Польшчу. Ярмалковічы паехалі ў Ольштын, адкуль у палове 1945 года накіравалі іх у недалёкі Біскупец. Яўгенія стала працаваць настаўніцай, а Віктар трапіў у новаарганізаваную ўстанову павятовай адміністрацыі.

Спакойнаму жыццю, аднак, не было суджана занадта працягвацца. У Біскупцы жыў таксама адзін паляк са Шчучына, які пазнаў Віктара Ярмалковіча і ўдаў яго ва Управу бяспекі. У лістападзе 1949 года Ярмалковічаў арыштоўваюць. У арышце трымалі іх тры месяцы, прымушаючы Віктара падпісацца, што ён з'яўляецца савецкім грамадзянінам. Пасля гэтага убоўцы завезлі Ярмалковічаў у Варшаву і перадалі агентам НКУС, а тыя забралі іх у Легніцу.

Пасля жорсткіх допытаў у пало-

ве 1950 года Ярмалковічаў вывезлі пад Іркуцк. Улады не трымалі іх там доўга і восенню таго ж года вярнуліся яны на радзіму. Віктар Ярмалковіч зноў стаў шукаць працы ў Вільні, але безвынікова. Працу атрымаў ён каля Новай Вілейкі, у школе, дзе амаль адразу назначылі яго загадчыкам. У канцы кастрычніка 1952 года выклікалі яго ў Вільню, у Міністэрства асветы, пахвалілі, а пасля выхаду з міністэрства адразу арыштавалі яго органы МУС. У турме патрымалі яго да лютага 1953 года, абвінавацілі ў шпіёнстве для Польшчы і засудзілі на 25 гадоў за "измену родины". Неўзабаве адправілі яго ў лагер у Вяцкай вобласці, дзе прабыў да восені 1956 года, да "адлігі".

Вярнуўшыся на радзіму Віктар Ярмалковіч не стаў разглядацца за працай у мясцовых установах, заключаючы, што ў савецкай дзяржаве астанецца чалавекам горшай катэгорыі і стаў хадайнічаць за выезд у Польшчу; у той час пачалася гамулкаўская г.зв. другая рэпатрыяцыя. Цяжка было прабіцца праз савецкія перашкоды, аднак удалося. Спярша Ярмалковічы трапілі ў рэпатрыяцыйны пункт у Кашалін, адкуль вярнуліся яны ў Біскупец, дзе знаёмыя дапамаглі ім уладкавацца.

Жыццё сям'і Ярмалковічаў пайшло спакайней. У Польшчы настаў іншы час, не было ўжо УБ, не лютавалі тут ужо і саветы. Але не было таксама родных палёў і лясоў, не было Вільні. Віктар Ярмалковіч стаў прыгадваць роднае пяром, стаў пісаць пра родную Беларусь. Пакінуў ён шмат прац па гісторыі роднага краю. Памёр ён 15 снежня 1987 года ў Варшаве. Пахаваны ў Біскупцы.

Бібліятэка Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы супрацоўнічае з Гарадской публічнай бібліятэкай. Бібліятэкары абедзвюх устаноў супольна рэалізуюць рэгіянальную адукацыю моладзі. Прымаюць удзел у многіх сустрэчах, памагаюць адны другім.

Апошнім часам пры нагодзе рэалізацыі праекта "З гісторыяй у будучыню — замацаванне і папулярызацыя культурнай спадчыны рэгіёна Белавежскай пушчы" была наладжана сустрэча ліцэістаў з Дарафеем Фіёнікам на тэму "Бежанства — невядомы выхад Падляшша". Сустрэча з вучнямі ліцэя адбылася ў Комплексе школ. Дарафей Фіёнік прэзентаваў старыя фатаграфіі з часоў бежанства, прадставіў частку нашай мінуўшчыны, асабліва 1915 год у гісторыі беларусаў.

1915 год назваў ён цэзурай нашай гісторыі, якая мела вялікія паслядоўнасці для нашай айчыны — Беласточчыны.

Дарафей Фіёнік прыгадаў выстаўку, якую ён арганізаваў у Бельску, а прымеркаваную да 80-й гадавіны бежанства. На выстаўцы, апрача здымкаў, вялікае зацікаўленне выклікаў рэканструяваны воз бежанца. Калі збіраліся матэрыялы для выстаўкі, жыло яшчэ многа сведкаў гэтых падзей.

Кніга "Бежанства 1915 года" з'яўляецца жывым успамінам, які ўлалося сабраць пад адну вокладку. Та-

Кніга "Бежанства 1915 года" з'яўляецца жывым успамінам, які ўлалося сабраць пад адну вокладку. Такога жывога дакумента больш нідзе няма і ўжо не будзе...

Бежанства — невядомы выхад Падляшша

Дарафей Фіёнік прэзентаваў старыя фатаграфіі з часоў бежанства, прадставіў частку нашай мінуўшчыны, асабліва 1915 год у гісторыі беларусаў

кога жывога дакумента больш нідзе няма і ўжо не будзе. Хутка плывуць гады і апошняе пакаленне таго часу адыходзіць. Цяжка цяпер маладым людзям зразумець чаму якраз

нашы беларускія людзі пакідалі амаль усё і ехалі на чужую зямлю. Вось як прапаганда можа нарабіць столькі зла. Людзі паверылі ёй, падпарадкаваліся і ўспыхнула паніка, якая давяла да бежанства.

Усё пачалося ў палове жніўня 1915 г. Людзі паспешліва бралі куфры, кароў, коней ці авечак, апошняе прадавалі, спісвалі акты маёмасці і, забраўшы сям'ю, ехалі на ўсход.

Цяпер нам вядома, што чуткі пра тое, што немцы будуць здзекавацца, не былі аснаваныя на праўдзе. Трагічны лёс пакінуў адбітак у памяці кожнага бежанца, застаўся яму найважнейшай падзеяй у жыцці. Каля 3 мільёнаў людзей пакінула свае мясціны і ў выніку з гаспадароў сталі яны жабракамі.

Вяттанні былі яшчэ больш трагічныя, чым выезды. Голад, эпідэміі, вайна ўчынілі спусташэнні сярод бежанцаў. Тыя, якім удалося вярнуцца, засталі толькі зарослую зямлю, разбураныя або і зусім спаленыя хаты. Дзяржаўныя ўлады нават не думалі аб тым, каб ім дапамагчы. Людзі самі шукалі спосабаў, каб дзесьці прытуліцца і як-небудзь пражыць. Пачыналі яны нове жыццё поўнае голаду, холаду і недастаткаў. Бежанства забрала ўсё, што выпрацавала некалькі пакаленняў беларусаў.

Гэта сумная, але вельмі цікавая гісторыя нашага народа. Усім зацікаўленым тэмай прапануем кнігу "Бежанства 1915 года". Яшчэ раз шчыра дзякуем Дарафею Фіёніку за даклад.

Ірэна ІГНАТОВІЧ бібліятэкар КШ з ДНБМ у Гайнаўцы

16 і 17 лістапада 2007 г. Комплекс спецыяльных школ у Гайнаўцы разам з Цэнтрам карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі (ЦКРНіР) у Брэсце і Камянцы ў Беларусі, рэалізуючы другую частку праекта "Шматпрофільнае ўдасканальванне дзіцяці метадам пастаяннага стымулявання", фінансаванага

Польска-амерыканскім фондам свабоды ў рамках Праграмы перамен у рэгіёне (RI-TA), які выконваецца Фондам адукацыі для дэмакратыі, сарганізаваў метадычныя канферэнцыі для настаўнікаў-алігафрэнапедагогаў, тыфлапедагогаў, сурдапедагогаў, лагапедаў, лекараў, сацыяльных работнікаў і бацькоў разумова недаразвітых дзяцей. Зацікаўленне канфе-

рэнцыямі пераўзышло ўсе спадзяванні. На сустрэчу ў Брэсце з'явіліся ўсе дырэктары 21 ЦКРНіР, 6 дапаможных школ Брэсцкай вобласці, занятыя ў іх лекары, выкладчыкі Брэсцкага універсітэта, мясцовая прэса.

Даклады на тэму алкагольнага сіндрома плода (АСП) і дакументальны фільм аб ім пад загалоўкам "Вечнае дзіця" выклікалі сярод удзельнікаў ажыўленую дыскусію аб цікавых і не ўсім вядомых метадычных пытаннях. Датычылі яны таго, як распазнаваць дзіця з АСП у групе равеснікаў, як дапамагчы яму знайсці сябе ў існуючай рэчаіснасці, а таксама як яе ўдасканальваць.

Беларускія ўдзельнікі канферэнцыі пазналі адзін з метадаў удаска-

Гайнаўскае супрацоўніцтва

Люцына ВАЎРАШУК, каардынатар праекта

нальвання дзяцей — навуку глабальнага чытання, распрацаваную амерыканскім лекарам Гленам Доманам. Яе ідэю пераказвалі на канферэнцыі працаўнікі Тэрапеўтычнага інстытута і Фонду "Дай шанс" у Торуні лекар-псіхіятр Кшыштаф Лішч і псіхатэрапеўт Катажына Каламайская-Лішч.

Цэнтр карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі ў Камянцы згуртаваў перш за ўсё ўсіх яго спецыялістаў ды алігафрэнапедагогаў, якія працуюць у дашкольных групах і школьных інтэграцыйных класах, а таксама зацікаўленых бацькоў дзяцей-інвалідаў.

Удзельнікі канферэнцыі пазнаёміліся з практычнымі метадамі ўдаска-

нальвання разумова недаразвітых дзяцей ды пераканаліся якое значэнне ў развіцці дзіцяці мае навука глабальнага чытання, уводжаная з найранейшых гадоў яго жыцця, а таксама якія станоўчыя вынікі прыносіць яно ў далейшай яго будучыні.

Бацькі недаразвітых дзяцей мелі магчымасць правесці індывідуальныя кансультацыі з выкладчыкамі, у якіх маецца вопыт апекі, удасканальвання і выхоўвання дзяцей з пашкоджанай цэнтральнай нервовай сістэмай.

Удзельнікі абедзвюх канферэнцый мелі нагоду даведацца аб дзейнасці Польска-амерыканскага фонду свабоды і Фонду адукацыі для дэмакратыі — фундатарах праекта

і атрымалі буклеты з іх асноўнымі каардынатамі.

Польскія ўдзельнікі праекта мелі магчымасць наведаць і азнаёміцца з працай Цэнтра карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі ў Брэсце і Камянцы, Дапаможнай школы-інтэрната ў Бучамлі і Камянецкага тэрытарыяльнага цэнтра сацыяльнага абслугоўвання на-

цыяльнага абслугоўвання на сельніцтва.

Галоўныя арганізатары з беларускага боку — Таццяна Жук (дырэктар Брэсцкага абласнога ЦКРНіР), Аксана Трафімюк (дырэктар Брэсцкага ЦКРНіР, які адступіў нам канферэнц-залу) і Наталля Садоўская (дырэктар Камянецкага ЦКРНіР) падзякавалі Комплексу спецыяльных школ у Гайнаўцы

і фундатарам за рэалізацыю і прафінансаванне праекта ў Беларусі. Зацікаўленне беларускіх партнёраў чарговымі магчымымі да рэалізацыі праектамі пацвердзіла слушнасць і неабходнасць далейшага іх планавання. Тое, што атрымалі мы інфармацыю пра 21 у Брэсцкай вобласці і амаль 120 ва ўсёй Беларусі Цэнтраў карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі, заахвоціла нас да далейшага супольнага міжнароднага супрацоўніцтва, а таксама ўпэўніла нас у тым, што дзяржаўныя межы не мусяць быць бар'ерам у суполным вырашанні штодзённых праблем па ўдасканальванні разумова недаразвітых дзяцей і абмене каштоўным прафесійным вопытам.

http://www.vitebsk974.org

Аб тым, што ў Байнэце існуе даволі многа сайтаў на гістарычную тэматыку, чытачы "Нівы", якія сочаць за данай "інтэрнэтнай" рубрыкай, пэўна ўжо добра ведаюць. Разам з тым, гісторыя гэта настолькі дзіўная навука, што нават найбольш выдатны навуковец не стане казаць, што ведае яе цалкам. А ўся справа ў тым, што іншым разам далёка не ўсе акалічнасці той ці іншай падзеі ўдаецца раскрыць і адэкватна ахарактарызаваць. Таму і спрачаюцца гісторыкі, таму і робяць нейкія гістарычныя адкрыцці аб тых падзеях, пра якія, здаецца, ужо ўсім і ўсё даўно вядома.

Нешта падобнае можна сказаць і аб тым горадзе, на сайт якога мы сёння завітаем. А гаворка пойдзе аб старажытным Віцебску, што раскінуўся на берагах Заходняй Дзвіны — горадзе-радзіме сусветнавядомага мастака Марка Шагала.

Сайт, на які можна выйсці, набраўшы на сваім камп'ютэры адрас http://www.vitebsk974.org, здаецца адразу дыхае на нас старажытнасцю. Выкананая ў жоўта-карычневых фарбах галоўная старонка змяшчае не толькі выйсці да рубрык і прывітанне да наведвальнікаў, але і прадстаўляе ўверсе віцебскі герб з годам першага ўзгадвання гэтага горада. А лічба гэтая сапраўды ўражвае — 974 — час, калі да хрышчэння Кіеўскай Русі заставалася яшчэ каля паўтара дзесятка гадоў.

Пад гербам і назвай сайта — заклік да віцеблян аб тым, што яны павінны ведаць гісторыю свайго горада. А да ўсіх іншых наведвальнікаў аўтары і распрацоўшчыкі партала паведамляюць наступнае: "На гэтым сайце мы ставім за мэту размясціць разам разрозненыя гістарычныя звесткі і матэрыялы, якія датычаца Віцебска і ягоных наваколляў. Харак-

тар інфармацыйных матэрыялаў — самы разнастайны, гэта і першакрыніцы (летапісы, хронікі і г.д.), і палемічныя артыкулы, аповеды сведак і справаздачы археалагічных даследаванняў. Рэтраспектыва вельмі шырокая — ад часоў стварэння горада да канца ХХ стагоддзя. Стваральнікі сайта не з'яўляюцца гісторыкамі па адукацыі, і стварэнне сайта не іх прафесійны абавязак, хутчэй — "крык душы", жаданне з дапамогай Інтэрнэту распавесці аб нашым старажытным горадзе, яго архітэктуры, славутых асобах, побыце і лёсах простых людзей і г.д."

Калі прайсціся па рубрыках віцебскага гістарычнага партала, то варта прызнаць, што "крык душы" прагучаў даволі выразна. Практычна на кожнай старонцы мы знойдзем артыкулы на азначаную тэму, якія падрабязна распавядаюць пра розныя бакі культурна-гістарычнай спадчыны горада на Дзвіне. Так, на старонцы "Архітэктура" нам прадастаўляецца магчымасць прасачыць развіццё мясцовай забудовы. Праўда, не ўсе артыкулы напісаныя па-беларуску, што, несумненна, з'яўляецца недахопам сайта.

Зразумець, чым жыў Віцебск у часы сярэднявечча, дапамагаюць рубрыкі "Улада, права, эканоміка" і "Культура, навука, рэлігія". Каля дзесятка артыкулаў месціцца ў кожнай з іх. Болып шырока віцебская гісторыя прадстаўлена ў артыкулах на старонцы "Падзеі і людзі".

Вельмі цікавай падаецца рубрыка "Тапонімы", дзе распавядаецца аб назвах віцебскіх кварталаў. А вось старонка "Відарысы" пакуль абсалютна пустая. Будзем спадзявацца, што ў хуткім часе ўладальнікі сайта размесцяць там нейкія выявы старажытнага Віцебска.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Беларусь,беларусы...

Спадзяванне на прагрэс

Беларускія валейбольныя каманды рэдка з'яўляюцца ў вышэйшым свеце. Па традыцыі нашы дзяўчаты гуляюць у валейбол спраўней чым хлопцы. Як тут не прыгадаць выйгрыш мінскім "Камунальнікам" у 1987 годзе Кубка ўладальнікаў кубкаў еўрапейскіх краін. Але гэта было ажно дваццаць гадоў таму. Цяпер жа пераважна лакальныя поспехі прыпадаюць на розныя юнацкія і моладзевыя турніры. У 2001 і 2002 гадах моладзевая зборная Беларусі станавілася бронзавым прызёрам сярод дзяўчат. На дарослым роўні дасягнуць перамог куды цяжэй. Хоць дзяўчаты пад кіраваннем Уладзіміра Казлова і прабіліся на апошняе першынство Еўропы, але былі там безнадзейнымі аўтсайдарамі. Вось і апошняя кваліфікацыя да алімпіяды, якая прайшла ў балгарскім Габраве, нацыянальнай жаночай дружыны жаданага выніку не дала.

Ужо першыя гульні прынеслі дзве сухія паразы ад Балгарыі і Румыніі. Хоць апошнюю зусім нядаўна двойчы перамагалі на шляху да чэмпіянату Еўропы. Дзве перамогі ў астатніх матчах — 3:0 над Бельгіяй і 3:1 над Славаччынай сталі слабым суцяшэннем. Па розных прычынах трэнерам не ўдалося сабраць усіх мацнейшых. У складзе беларускай каманды выступалі пераважна валейбалісткі айчынных клубаў, да якіх дадаліся тры легіянеркі — Аксана Кавальчук, якая выступае ў расійскім Калінінградзе, Марына Тумас з турэцкага "Фенербахчэ" і Алена Гендзэль, якая гуляе ў беластоцкім АЗЛ. Яшчэ адна прадстаўніца каманды з Беластока Вольга Пальчэўская апынулася на гэты раз "за бортам" дружыны.

Яшчэ перад турнірам Уладзімір Казлоў заявіў, што пакідае зборную пры любым зыходзе турніру. Так што замена на капітанскім мосціку не стала нечаканай — цяпер пост галоўнага прыняў Віктар Ганчароў, які адначасна кіруе магілёўскім "Камунальнікам". Тыдзень таму магілёўскія валейбалісткі, адолеўшы шатландскіх аматарак, прабіліся ў трэці раунд еўрапейскага Кубка выкліку. Больш таго, з-за збегу акалічнасцяў магілёўскі клуб вольны ў трэцім крузе ад гульняў і аўтаматычна ідзе далей. А вось гродзенскі "Нёман", атрымаўшы два "абаранкі" ад французскай каманды, на жаль, быў змушаны зысці на подступах да гэтай стадыі. А ў Кубку ЕКВ "зберагліся" абодва беларускія прадстаўнікі. Баранавіцкі "Атлант", які ўзначальвае згаданы Казлоў, у 1/16 фіналу ў дадатковай залатой партыі вырваў перамогу ў моцнага нідэрландскага клуба, што многія палічылі сенсацыяй. У 1/8 Кубка ЕКВ выступіць таксама "Мінчанка-БДЭУ".

Мужчынская зборная Беларусі тым часам узяла ўдзел у міжнародным турніры "Кубак Балтыі", які прайшоў у Калінінградзе. Наша каманда, якую трэніруе Аляксандр Сінгаеўскі, выступіла зусім непераканаўча. На першым этапе беларусы саступілі расійскаму "Факелу" з Новага Урэнгою, а потым адолелі італьянскі "Андрэолі". На заключнай стадыі Беларусь прайграла з лікам 1:3 нацыянальнай дружыне Эстоніі — у выніку 4-е месца з шасці ўдзельнікаў. Адзначым, што за зборную цяпер выступаюць маладыя гульцы ад 19 да 25 гадоў. Час да адборавага турніру чэмпіянату Еўропы яшчэ ёсць, а значыць можна спадзявацца на іх прагрэс. Спрыяць гэтаму павінна і напружанае нацыянальнае першынство, дзе пакуль лідэрства трымае гродзенскі "Камунальнік".

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Безадказныя чыноўнікі

Уладзімір СІДАРУК

У час выбарчай кампаніі Права і справядлівасць кідалася на ўсе бакі, каб з'яднаць сабе выбаршчыкаў. Сведчаннем таму сустрэча віцэ-міністра Яраслава Зялінскага ў Чаромсе (чытай: "Сустрэча чарамшан з міністрам", "Ніва" № 40 ад 7.10.2007 г.), а таксама падпісанне пагаднення аб стварэнні Супольнай групы прадстаўнікоў Урада РП і Сабора епіскапаў, аб чым пісаў Мацей Халадоўскі ў публікацыі "Царква і ўрад супольна". У выніку дасягнутых дамоў Ваяводская ўправа працы ў Беластоку ў палове кастрычніка арганізавала нараду з прадстаўнікамі гмінных самаўрадаў Чаромхі, Кляшчэль, Орлі, горада і гміны Бельск-Падляшскі, Вышак, Юхнаўца і начальнікаў чыгуначных устаноў, на якой ставілася пытанне мадэрнізацыі лініі Чаромха — Беласток. Удзельнікі сустрэчы былі аднолькавай думкі: мадэрнізацыя будзе закончана ў наступным годзе, а з увядзеннем новага раскладу ру-

ху на згаданай лініі застаецца шэсць пар цягнікоў (чытай: "Павеяла аптымізмам", "Ніва" № 43 ад 28 кастрычніка 2007 г.). Гэтую думку падзяліла Рэгіянальная разліковая палата, якая прад'явіла юрыдычную аснову для кампенсацыі гмінам фінансавых сродкаў за найм рабочых.

А якой аказалася рэчаіснасць? Партыя Качынскага прайграла выбары, дадзеныя ПіСам абяцанкі сталі цацанкамі. Маршалкоўская ўправа, якую ўзначальвае пісаўскі маршалак, рашыла "пакараць" грамадскасць усходняй сцяны Гайнаўшчыны ды адрэзаць яе ад свету. Дзеля гэтага з уступленнем у сілу новага раскладу руху Прадпрыемства рэгіянальнай пасажырскай перавозкі ў Беластоку рашыла адмяніць пяць пар цягнікоў (з агульнага ліку шасці) на лініі Чаромха — Беласток. Чаромхаўскія кандуктары ды машыністы апынуліся ў бязвыхадным становішчы: няма цягнікоў, няма працы. Такая логіка. Чарамшане не дапускаюць такой думкі і спасылаюцца на словы віцэ-міністра Яраслава Зялінскага, які 27 верасня на сустрэчы ў пасёлку публічна абяцаў дапамогу ў вырашэнні гэтай праблемы. Шлюць яны ў Варшаву ў цэнтральныя чыгуначныя ўстановы заявы, а мітрапаліту Саву прашэнні аб падтрымцы. Без рэзультату. Перавозчык і Маршалкоўская ўправа дагэтуль не прад'явілі канкрэтнай аргументацыі адносна свайго рашэння, але рашуча стаяць пры сваім: так мае быць!

26 лістапада прадстаўнікі прафсаюзных чыгуначных арганізацый падаліся ў Маршалкоўскую ўправу з петыцыяй. У час перагавораў прафсаюзныя дзеячы дабіваліся прыбаўкі трох паяздоў, але пры паўторнай сустрэчы 29 лістапада Маршалкоўская ўправа пагадзілася адно на два. Такім чынам на лініі Чаромха — Беласток, паводле новага раскладу руху, будзе курсіраваць "рабочы" цягнік у 4^{45} , якім даязджаюць чыгуначнікі на працу ў Беласток і вяртаюцца назад у 16⁰⁰, ды "школьны" ў 6³⁹ і назад з Беластока ў 14^{27} (толькі ў будныя дні). Такая была дамова. Нягледзячы на гэта 4 снежня чыгуначнікі арганізавалі пікет перад Маршалкоўскай управай, дапамінаючыся вярнуць шэсць пар цягнікоў на лініі Чаромха — Беласток ды палепшыць спалучэнне цягнікоў з Гайнаўкі ў напрамку Варшавы. У пратэсце ўдзельнічала каля сарака чарамшан. Падтрымалі іх пасол Сейма Яўген Чыквін і віцэ-маршалак Мікалай Яноўскі, які прадстаўнікоў пікетоўшчыкаў запрасіў у свой кабінет. У час сустрэчы абодва бакі заставаліся пры сваім. Працаўнік Дэпартамента інфраструктуры і аховы асяроддзя МУ Генрык Тачыдлоўскі спасылаўся на брак грошай, прычым заявіў, што прафсаюзнікі канчаткова пагадзіліся на два цягнікі, аб чым было запісана ў пратаколе. Але такога дакумента прысутным не прад'явіў. Якім будзе фінал гэтага закалоту, цяжка сказаць.

Адно здаецца быць пэўным — чаромхаўская грамадскасць рашуча будзе дапамінацца таго, што ім было раней абяцанае. Хоць цяпер ПіС не знаходзіцца пры ўладзе, але чыноўнікі Маршалкоўскай управы і кіраўнікі чыгуначных устаноў далей застаюцца на сваіх пасадах і павінны адказваць перад выбаршчыкамі за свае словы.

Трагедыя ў паўлаўскім лесе

Едучы ў вёску Цялушкі, па левым баку дарогі, на ўскраіне лесу ўбачым вялікі помнік, прысвечаны баявым змаганням маладых АКаўцаў з фашыстамі. Было гэта летам 11 чэрвеня 1943 года. У баі, які правёў IV Ударны кадравы батальён Арміі краёвай, пад камандаваннем паручніка Станіслава Пецюля загінула дваццаць пяць маладых жаўнераў разам са сваім камандзірам. Немцаў забітых было семдзесят, а раненых каля шасці-

На другі дзень па загадзе цялушэцкага солтыса гаспадары сабралі ў лесе забітых і раненых немцаў. Прывозілі іх фурманкамі ў вёску каля сённяшнягя магазіна, дзе стаялі велізарныя нямецкія самаходы, на якія грузілі забітых і параненых ды кудысьці вывозілі.

Маладых забітых АКаўцаў раскінутых па лесе звезлі жыхары да Салавяна і там на ўскраю лесу пахавалі ў брацкай магіле.

У той час я быў падросткам,

— расказвае Коля Васілюк, жыхар вёскі Цялушкі. Цёплым летнім днём, завёўшы каня на выпас, вяртаўся я дамоў. У вёсцы было вялікае хваляванне. Людзі расказвалі: на фурманцы маладыя незнаёмыя людзі пераязджалі брод ракі Нарвы ля вёскі Козлікі. Там спыніліся, вымыліся, адпачывалі. Дзве маладыя жанчыны пайшлі ў вёску Паўлы на разведку, быццам бы прадавалі брошкі, грабяні і іншую дробязь. Жыхары Цялушак перасцерагалі іх: "Не кіруйцеся на Паўлы і Рыбалы, там могуць быць немцы". Маладыя, упартыя рызыканты не паслухалі. Хтосьці данёс немцам у Заблудаве. У Паўлы прыехаў на разведку немец з кіроўцам. Немца забілі, кіроў-

ляк, мяне прымусілі везці". У хуткім часе па гэтым здарэнні наехала

цу пусцілі жывым, прасіўся: "Я па- | многа самаходаў поўных узброеных па зубы немцаў. Акружылі лес, пачаўся вялікі бой. Быў дзень, у вё-

ску несліся гучныя водгаласы стрэ-

Прайшло многа гадоў, адышла з гэтага свету большасць сведкаў здарэння. Малодшыя людзі забылі, толькі малыя дзеці доўга баяліся хадзіць па грыбы ў лес да Салавяна, казалі: там страшыць!

Прах забітых перанеслі ў брацкую магілу на ўскраіне паўлаўскага лесу, ля самай дарогі. Паставілі помнік, перад якім часта ляжаць свежыя кветкі і часта гараць знічы.

Нашаму шматгадоваму супрацоўніку ЯНУ ЦЕЛУШЭЦКАМУ

словы шчырага спачування з прычыны напаткаўшага Яго гора заўчаснай смерці сястры Марыі Харкевіч

> — выказвае рэдакцыцйны калектыў "Нівы"

Адгаданка

Шыфраграма

Літары адгаданых слоў, перанесеныя згодна з іх парадкавымі нумарамі ў клеткі роспісу, складуць рашэнне — арабскую пагаворку.

1. група фурманак з людзьмі або грузам = $27 _ 8 _ 9 _ 15 _ ;$ 2. вялікі гармонік = 12 __ 13 __ 14 __ 16 __;

3. народны сход у старажытных славян = $24 _ 25 _ 20 _ 21 _;$ 4. драўляны духавы музычны ін-

= 10 __ 11 __ 3 __ 4 __ 5 __;

13 14 19 20 21 22 23 24 25 26 27

> 5. канечнасць у халяве = 1 <u>1</u> 17 18 _ 19 __;

6. машына для пасеву насення = струмент, блізкі кларнету і флейце $6 _ 2 _ 7 _ 22 _ 26 _ 23$

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 45 нумара Нос, эскадрон, аловак, востраў, яхта, таямніца, талерка, белапаляк.

Рашэнне: Свая хатка як родная

Кніжныя ўзнагароды высылаем Галене Тапалянскай з Трасцянкі і Лукашу Пацэвічу з Беластака.

PL ISSN 0546-1960

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка "Ніва". Старшыня: Яўген Вапа. **Адрас рэдакцыі:** 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22. Internet: http://niva.iig.pl/ E-mail: redakcja@niva.iig.pl

Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа. Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.

Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі. Рэдактар "Зоркі": Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Міко-Ганна Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор і карэктура: na terenie całego kraju.

Яўгенія Палоцкая Друкарня: "Orthdruk", Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zaла Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, mówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumerate na I kwartał 2008 r. upływa 5 grudnia 2007 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały "Ruch"

2. Cena prenumeraty na I kwartał 2008 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłka za granicę pocztą zwykłą — 120,00; poczta lotnicza Europa — 133.00: Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 147,00. Wpłaty przyjmuje "RUCH" S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 68 1240 1053 1111 0000 0443 0494.

Prenumerate można zamówić w redakcji.

Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,55 zł, a kwartalnie — 46,15 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą: kraje europejskie - 5,00 (kwart. - 65,00), kraje pozaeuropejskie — 5,20 (kwart. 67,60). Pocztą priorytetową: kraje europejskie — 6,00 (kwart. 78,00), Ameryka Półn., Afryka — 6,70 (kwart. — 87,10), Ameryka Połudn. i Środ., Azja — 7,80 (kwart. — 101,40), Australia — 10,00 (kwart. — 130,00). Wpłaty: Rada Programowa Tygodnika "Niwa", BPH PBK SA

O/Białystok 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.

Nakład: 1730 egz.

Сказаць, што Максім Мікулка прыйшоў на нашу сустрэчу ў надзвычай кепскім настроі, які даходзіў па дзесяцібальнай сістэме вызначэння роспачы да лічбы трынаццаць, гэта не сказаць нічога. Стан Максіма быў такі, што здавалася ён тройчы спрабаваў разлічыцца

Суседскія деці

ЧОРНЫ ДЗЕНЬ

Віктар САЗОНАЎ

з жыццём шляхам самагубства, а злыя сілы не дазволілі яму зрабіць і гэтага, канчаткова загубіўшы яго спадзяванні на тое, што неўтаймаваную душу Мікулкі можна прыстроіць у якім іншым месцы (не мае значэння ў якім), толькі б не ў маленькай кропачцы на мапе Еўропы, якая называецца гарадская кватэра ў Гродне, дзе быў вымушаны пасля цяжкой працы выслухваць прэтэнзіі ад жонкі і дзяцей па прычыне і без яе.

- Не ведаю як далей жыць, прывітаўся ён са мной дзяжурнай фразай песіміста, які яшчэ нядаўна не мог сабе ўявіць, што будзе належыць да гэтай зняверанай у жыцці катэгорыі людзей.
- А што такога магло здарыцца, — кажу яму, — што ты нават патэлефанаваў мне пасля сямігадовага перапынку?
- Што-што, буркнуў сабе пад нос Мікулка. — Раней не было часу на сустрэчы. Араў як арандаваны парабкам чорны вол. Усё дзеля дзетак, каб ім добра было. Свету Божага не бачыў. Думаю, у самога жыццё пайшло наперакос, дык каб хоць ім, спінагрызам, добра бы-
- Мэта тваёй невыноснай рабскай працы, як у калгаснай кабылы, цалкам зразумелая, — пачаў я філасофстваваць сам з сабой, на хвілінку зусім забыўшыся пра чалавека, які навеў мяне на такія глыбокія думкі. — Толькі нельга ў гэтым кірунку прыпісваць сабе першынство. Практычна ўсе прадстаўнікі двухногіх млекакормячых рабілі гэта, пачынаючы ад Адама з Евай. І ніхто не лічыў тое вялікім геройствам.
- Усё так, толькі нейкую ўдзячнасць ад сваіх нашчадкаў таксама мець абавязвае бацькоўскі статус, — яшчэ больш распаліўся няшчасны бацька. — А не так, што ты для іх усё, а яны табе ні дзякуй, ні... сам ведаеш.
- Ты, кажу яму, пераходзь бліжэй да справы. А то тэксту шмат, а сутнасці праблемы пакуль што я не ўлавіў. Уяві сабе, што я захачу калі-небудзь напісаць невялічкі аповед пра тваё гора, каб

людзі на тваіх памылках трошкі падвучыліся і зрабілі правільныя высновы. І што я напішу? Калі пачну распавядаць пра твае незразумелыя стогны без канкрэтыкі і фактаў, чытач кіне кніжку не дачытаўшы і да паловы, так і не дайшоўшы да завязкі сюжэту. Я ўжо не гавару пра кульмінацыю.

- Табе абы пісаць, узарваўся суразмоўца. — Не бы супакоіць чалавека, слова добрае сказаць. Не бачыш як мне кепска. Як пасля тыднёвага перапою. І то пры ўмове, што піў самыя кепскія напоі вытворчасці бабкі Веркі са Скідаля, якая цісне самагонку з адходаў цукровай вытворчасці.
- О-о-о, гэта ўжо справа сур'ёзная, калі аж да гэтага дайшло, тут я і сам напалохаўся, пачуўшы пра ажно настолькі жахлівую сітуацыю. — Давай, выкладвай што там у цябе на душы. Усё гавары, як на споведзі ў айца Анатоля.
- Скажу. Дзеля гэтага я і патэлефанаваў табе, каб ты выслухаў мяне, і можа што і параіў талковае. Або проста каб супакоіў. І ад добрага слова на душы лягчэй робіцца, — трошкі прыглушыў тэмбр голасу Мікулка. Дэцыбелаў так на дзесяць, максімум дванаццаць. Ну то слухай. Стараўся я, стараўся, працаваў я, працаваў. Абы на дзетак зарабіць. Сам ведаеш, фірму прыватную адчыніў. І круціўся як мог. Стараўся, што тая му рашка. Падаткі не даплачваў, дзяржаву абкрадаў, рабочым заробак памяншаў, дзёр дзе толькі мог, партнёраў па бізнесе падманваў, пазыкі не вяртаў, крэдыты не аддаваў, працэнты забіраў сабе, інвестыцыі таксама, прыкідваўся жабраком, пабіраўся як галазады, прасіў грошы дзе толькі мог, цягнуў адкуль толькі мажліва, слова не датрымліваў, партнёраў кідаў, прыдумваў розныя непрыгожыя камбінацыі і хады, абы толькі грошай пабольш удзёрці. А для чаго я гэта рабіў, пытаю? Усё дзеля дзетак, усё дзеля іх! А чым яны мне аддзячылі? Хочаш, распавяду?
- Хачу, распавядзі.
- Ну дык вось. Паколькі я сам краў ды падманваў, то развучыўся

верыць іншым, бо ўсе так робяць. Гэта наша чалавечая рыса. Скажам так, людскі характар. І не давяраю дзень. Гэтак лепш за ўсё. Трыма- такты з кіраўніцтвам. еш у руках пачку зялёных банк- Шалі (24.09. — 23.10.) Новыя магнотаў і на сэрцы лягчэй. Нават ва- чымасці, прыліў грошай, добрыя лаляр'янкі ці валідолу не трэба. Я та- 🔭 ды ў інтарэсах. Ад мілых падзей аж бе кажу праўду. Нішто так не ле- 🖁 закружыцца ў галаве! 18-22.12. качыць як тоўстая пачка долараў ньюнкцыя Венеры з Ліліт ускладу сваёй далоні. Сабраў я такую віць дзеянні; не дайся намовіцца на тоўстую пачку купюрамі па сто до- в штосьці, да чаго ты неперакананы; лараў, ды зашыў у падушцы. І на- 🕻 не бойся адмовіць! дзейна там, ды і спаць мякчэй ды $^{\circ}$ Скарпіён (24.10. — 22.11.) Некапрыемней чым на пуху ды пёрах. $^{\circ}$ торыя справы пойдуць кепскавата. я распароў падушку і дастаў свой чырым людзям. скарб, ледзьве душа з мяне не выйшла. Замест стодоларавых банкно- і ны з партнёрам паправяцца як з-за таў, якія я на чорны дзень збіраў, • чарадзейнага дотыку. Дынамічны ляжалі аднадоларавыя. Ды яшчэ час. Сарганізуешся, наладзіш шыяк ляжалі. Са страшным здзекам • рокія кантакты. У апошнюю хвілінада мною. На кожнай купюры, дзе тну справіся з тым, на што ўжо махстаіць адзінка, якая і пацвярджае • нуў рукою. вартасць банкноты, маркерам былі дамаляваныя два нулі. Маўляў, • шмат спраў пачне змяняцца. Тваё вось табе твае сотні. Толькі адзін- кыццё набярэ бляску, чакае цябе ка сапраўдная, а нулі — дамаля- • дабрабыт і пасма поспехаў! 19.12. ваныя. І як думаеш хто такое мог 🕻 могуць спыніцца нейкія твае празрабіць? Дзеткі мае. Больш не бы- • екты, можаш ад іх адмовіцца або адло каму, бо ад іншых той пакой за- 🖁 тэрмінаваць. чынены. I што ты параіш мне ця- •

ста лічы, што чорны дзень у тваім пабе залежыць. жыцці ўжо надышоў і ты выдат- • купюр з двума намаляванымі мар- • мечаная мэта. керам нулямі.

16.12 - 22.12

Баран (22.03. — 20.04.) Можаш быць раздражнены і нецярплівы. Востры язык можа стаць прычынай сваркі. Дбай абавязкова аб пазваночнік. У пошуках сапраўднага кахання пачакай да новага года.

Бык (21.04. — 21.05.) Новапазнаныя асобы падфарбуюць табе жыццё. Будзеш дасціпны, арыгінальны. Абяцанні шэфа пакладзі між байкі. Схільнасць да саперніцтва можа пасварыць цябе з сябрамі.

Блізняты (22.05. — 22.06.) Будзеш спрытны і знойдзеш грошы і на падарункі. Твой жыццёвы патнёр для цябе — найбольшы аўтарытэт. У парах, дзе нядаўна быў крызіс, усё паладзіцца. Не душы ў сабе эмоцый.

Рак (23.06. — 23.07.) Зрэалізуеш усе аптымістычныя планы. Ды будзеш неспакойны, злосны і нервовы; не ўлезь у якую непатрэбную "гырканіну". Мноства абавязкаў. У сяброў знойдзеш адпачынак і зразуменне. З 20.12. моцна пільнуй кашалёк і дакументы.

 $m Jery (24.07. - 23.08.) \ У \ галаве перш$ за ўсё гульні і мілыя хвіліны з каханымі асобамі. Мілая атмасфера дома. Рацыянальна распарадзішся хатнімі фінансамі, ды паплаці ўсе даўгі.

Дзева (24.08. — 23.09.) З 20.12. я банкам. Сам ведаеш, колькі іх та- будзеш раздражнены, правакатаркіх было, што грошай набяруцца °скі, гвалтоўны, крытыканцкі — не і прапалі. Шукай днём з агнём як 🖟 падпадзі ўсім навокал! Рацыя не заўветру ў полі. Усё адно не знойдзеш. 🔭 жды на тваім баку! Сямейны ты-Таму я вырашыў трошачку грошай дзень. Добры час купіць дом. Мотрымаць наяўнымі. На чорны руць прыдацца пазаслужбовыя кан-

Так яны там і ляжалі доўгі час. Хоць вельмі шмат матэрыяльных Я прыйду, пашчупаю, усё на мес- карысцей, аграмадная моц ды перацы. Парадуюся ды спаць лягаю. канальнасць. Не разлічвай завель-А зусім нядаўна чагосьці мне не мі на блізкіх, рабі так, як падкажа спалася. Дай, думаю, на грошы в табе сэрца. Шукай людзей, якім запаўзіраюся. На вобмацак то там бы- 🕻 лежыць на поспеху, як і табе. Дбай ло ўсё добра. Як заўсёды. Але калі • аб свой дабытак, не давярай няш-

Стралец (23.11. — 22.12.) Адносі-

Казярог (23.12. — 20.01.) З 18.12.

Вадалей (21.01. — 19.02.) Выкапер рабіць. Дзе я вазьму грошы, раскаешся з некаторых праблемаў. калі чорны дзень, дзеля якога я до- • У дробных справах не абміне цябе лары і трымаў, возьме ды надыдзе? 🔭 шчасце, у каханні ўсё пойдзе ў доб-– Усё значна прасцей, чым ты • рым напрамку. 20.12. будзеш моцмяркуеш, — падняўшыся з крэс- ны, здольны да вялікага высілку; зала, кажу яму на развітанне. — Про- • сяродзься і дай ход справам, на якіх

Рыбы (20.02. — 21.03.) З 20.12. каваў на яго тыя свае соткі. Табе магчымыя расчараванні, якіх мояшчэ пашанцавала. Той чорны • жаш пазбегнуць, калі будзеш больш дзень табе такую ласку зрабіў, крытычным. Лёс дасць табе шанц якую мала каму робіць. Даў табе • паказаць на працы ўсе твае пераварэшту ў выглядзе аднадоларавых гі. Прыдасца трываласць і ясна на-

Агата АРЛЯНСКАЯ

